

WASA DAGBLAD

Nr 30 Söndagen den 27 juli 2025

ISSN 2954-2448

Elina Vähälä på Korsholm Music Festival

Vasa Future Festival

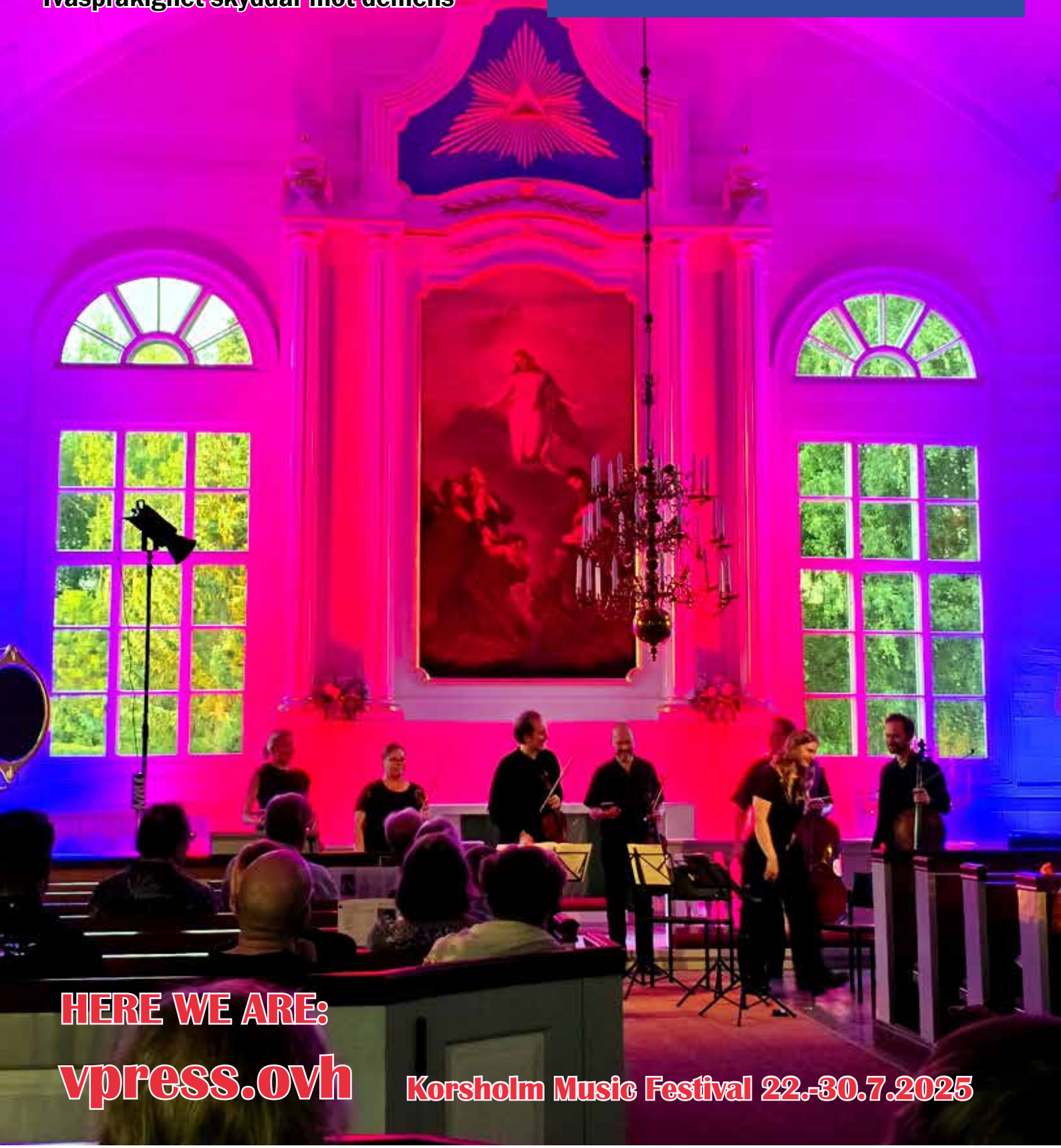
Nytt värmerekord

Vasa LITfest, höstens kulturevenemang

Global Footprint

Tvåspråkighet skyddar mot demens

WASA DAGBLAD



HERE WE ARE:

vpress.ovh

Korsholm Music Festival 22.-30.7.2025

I DAG

En husläkare och en personlig sjuksköterska är nyckeln till en fungerande hälso- och sjukvård

Hälso- och sjukvårdspersonal ser husläkar- och familjesköterskemodellen som en central lösning för att återställa medborgarnas förtroende för det skakiga hälso- och sjukvårdssystemet.

Enligt en färsk rapport från nätverket för hållbar vård skulle en permanent vårdrelation möjliggöra ett mer individuellt möte med patienten och förbättra kontinuiteten i vården.

Finländarnas förtroende för hälso- och sjukvården har sjunkit oroväckande kraftigt under de senaste åren. Enligt Institutet för hälsa och välfärd (THL) rapport Hälsosamma Finland var det år 2024 endast cirka hälften av finländarna som litade på hälso- och sjukvårdstjänster, medan motsvarande andel ännu år 2020 var 76 procent.

Sammanlagt 580 personer inom hälso- och sjukvården svarade på enkäten som hälso- och sjukvårdsforskningsföretaget NHG genomförde i maj-juni 2025. Enligt forskningsdirektör Riikka-Leena Leskelä krävs det korrigeringar både i systemet och i vardagen för att stärka förtroendet.

Permanent vårdrelation som en lösning

Många professionella respondenter ansåg att en permanent vårdrelation var den viktigaste lösningen. Modellen där husläkaren och sjuksköterskan arbetar som ett par sågs som ett sätt att säkerställa kontinuitet och kvalitet i vården. Husläkar- och sjuksköterskarmodellen stöddes oberoende av respondenternas bakgrund och man trodde att den bättre skulle möjliggöra individuella och lugna möten med patienterna.

Finlands Läkarförbund har satt upp ett ambitiöst mål: år 2030 ska varje finländare garanteras en husläkare som är lätt att kontakta och som vid behov kan konsulteras inom två veckor. För att uppnå detta mål krävs omedelbar implementering.

Långa väntetider undergräver förtroendet

Enligt utredningen försvagas medborgarnas förtroende för hälso- och sjukvården i synnerhet av långa väntetider, brist på resurser och upplevelser av dålig vård. De som svarade på enkäten betonade behovet av snabbare mottagningstider, tillgång till vård och kontinuitet i vården – samma frågor som medborgarna oroade sig för i rapporten Friska Finland.

Behandlingsvägarna ska vara tydliga, väl beskrivna och fortskrida konsekvent. De bör kommuniceras tillräckligt och de bör vara lätta för vem som helst att hitta. Tillräckliga personalresurser ansågs vara nyckeln till att klara av de yrkesutbildade personernas arbetsbelastning och ork.

Det personliga mötet ska bevaras

Även om digitala tjänster erbjuder många människor effektiva kanaler för att organisera vården, betonade respondenterna behovet av att upprätthålla möjligheten till personliga möten – särskilt för äldre och personer som behöver särskilt stöd. Mångsidiga service-modeller sågs som en lösning som kan ta hänsyn till olika behov.

De professionella såg också utrymme för förbättring i mötet med patienten. I svaren betonades en önskan om att möta patienten som en individ, inte bara som ett fall, och man önskade också mer tid för möten.

Ett universellt system skulle stärka förtroendet

Professor Heikki Hiilamo från Helsingfors universitet föreslår som en lösning ett universellt hälso- och sjukvårdssystem som betjänar alla finländare på ett jämlikt sätt. Med universellt system menar han att skattepengar används för att betala för samma nivå av tjänster för alla, utan ojämlika kategorier.

Den offentliga hälso- och sjukvården ökar medborgarnas förtroende och är också det ekonomiskt mest hållbara sättet att ordna tjänster på lång sikt, sammanfattar Hiilamo. Dessutom behöver systemet incitament som belönar förebyggande av sjukdomar, inte bara behandling av dem.

Liina-Kaisa Tynkkynen, ledande forskare vid Institutet för hälsa och välfärd, betonar att försvagningen av förtroendet måste tas på allvar. Enligt henne är det viktigt att lyssna bättre på både medborgarna och hälso- och sjukvårdspersonalen när man överväger nästa steg i reformen av den nationella och regionala hälso- och sjukvården.

Photo Supplement



Photo Supplement - bpress.obh

MUSIK

Den världsberömda violinisten Elina Vähälä i Vasa i kväll



I kväll är det fest för alla musikälskare i Vasa: den världsberömda finska violinisten Elina Vähälä uppträder i två konserter under Korsholms musikfestspel. Kl. 18 står hon på stadshusets scen i den barockinspirerade konserten Concert Royal, och kl. 21 medverkar hon i den stämningsfulla trappkonserten Fantasia, även den i stadshuset.

Elina Vähälä (född 15 oktober 1975 i Iowa City, USA) är en av sin generations mest framstående finländska musiker. Hon gjorde sin solistdebut redan vid 12 års ålder med det som idag är Sinfonia Lahti. Hon utsågs sena-

re till "Årets unga solist" av samma orkester säsongen 1993–1994. Det internationella genombrottet kom 1999 när hon vann tävlingen Young Concert Artists och debuterade i New York. The New York Times gav konserten ett strålande omdöme.

Sedan dess har Vähälä framträtt på konsertscener i Nord- och Sydamerika, Europa, Asien och Afrika. Hon är uppskattad både som solist och kammarmusiker, och har en repertoar som sträcker sig från barock till nutida musik. År 2008 uppträdde hon vid Nobels fredspriskonsert i Oslo – ett framträdande

som ytterligare stärkte hennes internationella renommé.

Utöver sin karriär som solist har Vähälä även varit verksam som pedagog. Hon var professor i violin vid musikhögskolan i Detmold, Tyskland, åren 2009–2012 och därefter i Karlsruhe fram till 2019. Sedan dess undervisar hon vid Universität für Musik und darstellende Kunst i Wien, en av Europas mest ansedda musikakademier.

På hemmaplan är Elina Vähälä konstnärlig ledare för Naantali musikfestival, där hon spelar en central roll i festivalens konstnärliga profil. I sommar ordnade hon en mycket uppmärks-

sammad konsert i presidentens sommarresidens Kultaranta, som nyöppnades för publiken. Republikens presidentpar Stubb var närvarande och uttryckte sin uppskattning för konserten.

Vähälä har i många år spelat på en violin som ägs av Finlands kulturfond och som fram till hösten 2011 ansågs vara byggd av Antonio Stradivari år 1678. Det säger något om det höga förtroende hon åtnjuter i musikvärlden.

Den som inte har möjlighet att höra henne live kan bland annat lyssna till hennes tolkning av Sibelius violinkonsert på YouTube, inspelad 2013 i Japan tillsammans med dirigenten Osmo Vänskä – en video som har rönt stor uppskattning världen över.

Tidningen Svenska Dagbladet har skrivit: "Elina Vähälä's playing was blinding, answering all the demands of the music in power, virtuosity and soft melancholy."

Kvällens konserter vid Korsholms musikfestspel ger publiken ett sällsynt tillfälle att uppleva denna internationellt hyllade violinist på nära håll. Repertoaren bjuder bland annat på barockens pärlor och virtuosa solostycken, i två helt olika men lika stämningsfulla konsertmiljöer.

I augusti fortsätter Vähälä att uppträda i Finland, bland annat på festivalerna Oulunsalo Soi och Åbo musikfestspel.

Kvällens konserter i Vasa är en chans att möta en av vår tids främsta violinister – levande, nära och i musikens hjärta.

NYHETER

DENNA TIDNING KAN MAN LÄSA VAR SOM HELST



Denna tidning kan man läsa var som helst, som här i centrala Brändö

BLOGGSKRIBENTER

Skriv i Wasa Dagblad – Vi söker blogg-författare!

Älskar du att dela med dig av dina tankar, erfarenheter eller kunskaper? Wasa Dagblad söker nu engagerade blogg-skribenter som vill skriva intressanta och inspirerande texter för våra läsare.

Oavsett om du gillar att skriva om lokala nyheter, kultur, livsstil, företagande eller personliga reflektioner – din röst är välkommen hos oss!

Att skriva för *Wasa Dagblad* är ett utmärkt sätt att nå en bredare publik, knyta kontakter och utveckla din kreativitet. Ingen tidigare erfarenhet krävs – allt du behöver är idéer och

entusiasm! Vi uppskattar olika perspektiv och nya röster som speglar vår gemenskap.

Intresserad? Skicka din bloggidé eller ett kort prov till oss, så publicerar vi gärna dina texter. Var med och gör *Wasa Dagblad* till en plats för meningsfulla diskussioner och engagerande berättelser!



Kontakta oss på wasadagblad@gmail.com för mer info. Vi ser fram emot att höra från dig!

ARBETSLÖSHET

Arbetslösheten stiger - men är lägst i Malax och Larsmo

I Österbotten och Mellersta Österbotten fortsatte arbetslösheten att öka i juni, men regionens arbetslöshetsgrad förblir fortfarande den lägsta i Fastlandsfinland. Särskilt positiva nyheter kommer från Malax och Larsmo, där arbetslöshetsgraden är bland de lägsta i landet.

I Österbottens NTM-centrals område fanns det i slutet av juni totalt 9 620 arbetslösa arbetssökande. Detta innebär en betydande ökning, då antalet arbetslösa var 1 015 fler än ett år tidigare och hela 1 371 fler än i maj. Trots att antalet arbetslösa ökar, är andelen arbetslösa arbetssökande av arbetskraften i Österbottens NTM-centrals område fortfarande den lägsta i Fastlandsfinland, 8,3 procent. I hela landet är motsvarande

andel betydligt högre, 12,2 procent. Uppgifterna baseras på KEHA-centrets arbetsförmedlingsstatistik.

Arbetslöshetsgraden i Österbotten och Mellersta Österbotten är alltså fortfarande låg jämfört med resten av landet. I hela landet ökade antalet arbetslösa med i genomsnitt 12,8 procent jämfört med ett år tidigare, medan ökningen i Österbottens NTM-centrals område var 11,8 procent. Antalet arbetslösa arbetssökande ökade i alla regionens ekonomiska områden jämfört med året innan. Den lägsta arbetslöshetsgraden uppmättes i Sydösterbottens kustområde, 5,2 procent.

På kommunnivå var ökningen av antalet arbetslösa störst i Vasa, Karleby och Pedersöre. Som en positiv utveckling

minskade antalet arbetslösa mest i Malax, Nykarleby och Halsö. Andelen arbetslösa arbetssökande av arbetskraften var störst i Kaskö (12,9 %). Däremot var andelen arbetslösa arbetssökande av arbetskraften lägst i Larsmo kommun (3,5 %) och Malax (3,7 %), vilket understryker dessa kommuners starka sysselsättningssituation. Vasas arbetslöshetsgrad var 9,9 procent, Jakobstads 10,8 procent och Karleby 10,5 procent.

Arbetslösheten ökade i slutet av juni i de flesta ålders- och yrkesgrupper samt på alla utbildningsnivåer. Antalet arbetslösa arbetssökande under 25 år var 1 273, vilket är 122 fler än föregående år. Antalet arbetslösa över 50 år var 3 084, alltså 224 fler än ett år tidigare, och de utgjorde 32 procent av alla arbetslösa arbetssökande. På

utbildningsnivå ökade arbetslösheten mest bland dem med gymnasieutbildning, med en ökning på 485 personer (+11,6 %) jämfört med året innan. Per yrkesgrupp ökade arbetslösheten mest inom yrkesgruppen specialister (+336), medan den minskade mest inom yrkesgruppen jordbrukare, skogsarbetare m.fl. (-34).

Antalet lediga jobb fortsätter att minska, men i en långsammare takt än tidigare. Till kommunernas sysselsättningstjänster anmäldes 769 nya lediga jobb i Österbottens NTM-centrals område under juni månad. Detta är 73 färre (-8,7 %) än motsvarande period föregående år. Även om antalet nya jobb har minskat, kan den långsammare takten tyda på att arbetsmarknadens försvagning håller på att stabiliseras något.

Korsholms musikfestspel inleddes med glimten i ögat



Rewells öppna allmänna utrymme fylldes snabbt av nyfikna åhörare – över hundra personer hade samlats för att njuta av festliga toner och invigningsstämning.

Årets musikfestspel pågår den 22–30 juli och omfattar 25 konserter med omkring 100 musiker från Finland och resten av världen.

Med Vasas och Korsholms kust och skärgård som stämningsfull kuliss erbjuder festivalen en unik miljö för klassisk musik. Sedan starten 1983 har Korsholms musikfestspel samlat några av Nordens och världens främsta musiker, och etablerat sig som en av Finlands viktigaste kammarmusikfestivaler.







NYHETER

KLIMATFÖRÄNDRINGEN

Meteorologiska institutet: Nytt temperaturrekord i Finland. Och hettan fortsätter



FINLAND UPPLEVER en exceptionell värmebölja, eftersom sommarens högsta temperatur uppmättes i går vid observationsstationen Hiekkapakkka i Villmanstrand. Samtidigt uppmättes 30,3 grader i Parikkala Koitsanlahti, vilket i dag är den 14:e dagen i rad då det uppmätts över 30,0 grader någonstans i Finland.

Enligt Meteorologiska institutet är detta den längsta perioden av sammanhängande dagar som överstiger 30 grader Celsius i statistiken sedan 1961. Rekordet är klart bättre än tidigare värmeböljor och visar hur klimatförändringen påverkar väderförhållandena

i Finland.

Det varma vädret fortsätter

Enligt Meteorologiska institutets prognoser kommer värmeböljan att fortsätta, och även nästa vecka ser ut att börja med allmän värme. De varma temperaturerna kommer att förbli höga, även om åskväder blir allt vanligare i takt med att veckan förändras, vilket kan ge en tillfällig lättnad.

Meteorologer varnar för att årets värmebölja sannolikt inte kommer att bli unik. Klimatförändringen gör att sådana extrema väderfenomen blir allt vanligare i Finland.

Europa i brand

Finland är inte ensamt om att ha exceptionella temperaturer. I juni och juli 2025 upplevde Europa en utbredd

värmebölja med lokala temperaturer på över 40 °C, och juni 2025 var den varmaste juni någonsin i Västeuropa med en medeltemperatur på 20,49 °C.

Enligt en analys från Imperial College London kan extrema temperaturer ha orsakat cirka 2 300 dödsfall under 10 dagar i de 12 analyserade städerna.

Även om det inte finns någon mer detaljerad information om de aktuella temperaturerna i Estland är landets tidigare temperaturrekord genom tiderna 35,6 °C, vilket fortfarande är lägre än de nuvarande värdena i Finland.

Effekter av klimatförändringarna

Västeuropa påverkas för närvarande av ett starkt högttryckssystem som skadar torr luft från Nordafrika in i re-

gionen och leder till extrem värme. Detta får betydande konsekvenser på alla områden i livet, vilket leder till ökade luftföroreningar och hög risk för skogsbränder.

Enligt meteorologerna håller vädret i Finland på att förändras permanent. Somrarna blir varmare och tidigare sällsynta värmeböljor blir allt vanligare. Denna 14 dagar långa värmebölja är bara början på vad som kan förväntas i framtiden.

Meteorologiska institutet uppmanar invånarna att förbereda sig på konstant värme och att vidta försiktighetsåtgärder, särskilt när det gäller utomhusaktiviteter och fysisk ansträngning. Åskkurarna kan ge en tillfällig lindring, men den grundläggande trenden består: Finland värms upp.

GLOBAL FOOTPRINT

Jorden når bristningsgränsen tidigare än någonsin



DEN HÄR VECKAN HAR VI använt jordens resurser för i år. Earth Overshoot Day inföll den 24 juli i år – det tidigaste datumet som mänskligheten någonsin har bränt upp planetens årliga resurser. Från och med nu stjälar vi från morgondagen.

Matematiken är brutal. Mänskligheten använder naturen 1,8 gånger snabbare än vad jordens ekosystem kan regenerera. Vi håller på att bryta framtiden, och räkningen fortsätter att växa.

Det här är inte någon avlägsen kris. Overshoot driver det kaos vi ser varje dag – kollaps av den biologiska mångfalden, extremt väder, matbrist, konflikter om krympande resurser. Skadorna förvärras. För varje år som går går vi med underskott, skulden blir djupare.

Även om årets Earth Overshoot Day är den tidigaste någonsin, har den hållit sig inom ett smalt fönster i över 15 år. Datumet håller sig stadigt medan trycket byggs upp. Vi är maxade, kör på ångor och tömmer det som är kvar.

Marknaden bröts. Det är den kalla sanningen. Ur ett ekonomiskt perspektiv är ett överskridande ett tydligt exempel på ett marknadsmisslyckande. Resurserna blir underprissatta. Överanvändning belönas. Systemet kannibaliserar på sig självt.

Städerna förbrukar resurser. Energisystem läcker avfall. Livsmedelskedjor kollapsar under tryck. Befolkningen växer samtidigt som planeten krymper. Biosfären blöder ut.

Men här är kickern – lösningarna finns. De är lönsamma. Att minska CO₂-utsläppen från fossila bränslen med 50 % skulle flytta datumet med tre månader. Teknik som återställer balansen tjänar pengar när den skalas.

Smarta pengar ser vad som kommer. Företag som backar överskrider positionerar sig för en resursbegränsad framtid. Skriften sitter på väggen.

”Vi tänjer på gränserna för hur mycket ekologiska skador vi kan komma undan med”, varnar Dr. Lewis Akenji från Global Footprint Network. ”Vi är skyldiga planeten minst 22 år av ekologisk förnyelse, även om vi stoppar ytterligare skador nu.”

Valet skär skarpt. Dr. Mathis Wackernagel, som spårar dessa siffror, uttrycker det tydligt: ”Överskottet kan inte bestå. Det kommer att sluta antingen genom avsiktlig design eller genom en dumpad katastrof.”

Design eller katastrof. Fixa marknaden eller se den kollapsa.

Enbart koldioxidavtrycket slukar 61 procent av mänsklighetens ekologiska budget. Vi bränner ner huset för att få bränsle för uppvärmning.

Länder, städer, företag – den som anpassar sig först överlever det som kommer. Den oförberedda står inför en katastrofal risk. Resurssäkerhet blir den nya valutan. Tillgång till rent vatten, bördig jord, stabilt klimat – det avgör vem som trivs och vem som faller.

Skuldklockan tickar. Varje dag efter den 24 juli lånar vi mer från en planet som redan är övertrasserad. Ränteföreningarna. Skadorna sprider sig.

Men morgondagens beslut har fortfarande betydelse. Tekniken finns för att vända på manuset. Investeringarna går mot lösningar. Den politiska viljan kan skifta över en natt när överlevnad står på spel.

Frågan är inte om överskridandet tar slut. Fysiken garanterar att det kommer att göra det.

ONLINE ÖVERSÄTTNINGAR

De bästa onlineöversättarna 2025

ÅR 2025 har online-översättningsverktyg blivit mer avancerade än någonsin, med nära-mänsklig noggrannhet i många språk. För översättningar mellan finska, svenska och engelska – tre språk med olika språkliga rötter – presterar vissa AI-drivna översättare bättre än andra. Den här artikeln jämför de främsta alternativen och bedömer deras styrkor och svagheter.

1. Google Translate: Den mest pålitliga allroundern

Google Translate förblir ett av de mest använda översättningsverktygen och stöder över 100 språk, inklusive finska och svenska. Dess neurala maskinöversättning (NMT) har förbättrats avsevärt, särskilt för finska, som är ett utmanande språk på grund av sin komplexa grammatik.

Fördelar:

Snabb och gratis
Hanterar långa texter bra
Erbjuder uttal och translitterering
Uppdateras kontinuerligt med användarrättningar

Nackdelar:

Kan ibland ge konstiga formuleringar på finska
Mindre nyanserad än vissa AI-konkurrenter

2. DeepSeek: Den framväxande AI-utmanaren

DeepSeek har blivit populär för sin höga noggrannhet i nordiska språk. Den använder avancerade språkmodeller (LLM) anpassade för skandinaviska och finsk-ugriska språk, vilket

gör den till ett starkt val för finska-svenska-engelska översättningar.

Fördelar:

Bättre kontextbevarande än Google Translate
Hanterar idiomatiska uttryck väl
Gratis att använda (2025)

Nackdelar:

Begränsade extrafunktioner (t.ex. ingen talöversättning)
Fortfarande under utveckling för mindre vanliga dialekter

3. ChatGPT (OpenAI): Bäst på kontextuell noggrannhet

ChatGPT-4.5 (eller senare versioner) utmärker sig i att förstå kontext, vilket gör den idealisk för översättning av komplexa meningar. Till skillnad från traditionella översättare kan den anpassa ton och stil, vilket är användbart för affärstexter eller kreativt skrivande.

Fördelar:

Naturligt klingande översättningar
Kan förfina resultat baserat på användarfeedback
Fungerar bra med tekniska och litterära texter

Nackdelar:

Kräver prenumeration för bästa prestanda
Långsammare än dedikerade översättningsverktyg

4. Gemini (Google DeepMind): AI-driven precision

Gemini, Googles avancerade AI-modell, integreras med Google Translate men erbjuder djupare kontextförståelse. Den presterar särskilt bra med svenska-engelska översättningar tack vare omfattande träningsdata.

Fördelar:

Stark hantering av skandinaviska språk



Kan förklara översättningar (användbart för inläring)
Integrerar med andra Google-tjänster

Nackdelar:

Inte lika bra på finska som på svenska
Kräver internetuppkoppling för full funktionalitet

5. Claude (Anthropic): Balanserade och säkra översättningar

Claude fokuserar på att ge noggranna, opartiska översättningar, vilket gör den till ett bra val för professionellt bruk. Även om den inte är lika snabb som Google Translate, undviker den många vanliga fel i finsk grammatik.

Fördelar:

Hög noggrannhet för formella texter
Förklarar översättningsval
Bra för affärer och akademiskt bruk

Nackdelar:

Begränsad gratisversion
Inte lika optimerad för vardagligt tal

6. Operas Aria: Det under-skattade alternativet

Aria, driven av OpenAIs modeller, är ett gratis alternativ inbyggt i Opera-webbläsaren. Den fungerar bra för snabba

översättningar, särskilt mellan svenska och engelska, men har svårare för finska nyanser.

Fördelar:

Gratis och enkel att använda
Integrerad i webbläsaren för enkel åtkomst
Hyfsad noggrannhet för korta texter

Nackdelar:

Mindre tillförlitlig för långa dokument
Färre anpassningsalternativ för språk

Vilken bör du använda?

För vardagligt bruk: Google Translate (snabb, pålitlig, gratis)
För affärs-/akademiska översättningar: ChatGPT eller Claude (bättre kontexthantering)
För finska-specifika behov: DeepSeek (bäst på finsk-ugriska språk)
För svenska-engelska: Gemini (mest naturliga formuleringar)

I slutändan beror det bästa verktyget på dina behov. Även om AI-översättning har kommit långt rekommenderas fortfarande manuell granskning för viktiga dokument.

TRUMP OCH EPSTEIN

President Trump och Epstein-dokumentet



Den senaste utvecklingen underblåser pågående kontroverser

Den långvariga kontroversen kring Donald Trumps påstådda kopplingar till den avlidne finansmannen Jeffrey Epstein har nyligen fått förnyad uppmärksamhet. Även om inga direkta bevis för att Trump skulle ha begått något brottsligt har offentliggjorts, har en rad rapporter och juridiska anmälningar hållit frågan i rubrikerna.

Den senaste tidens nyhetsrapporter har fokuserat på förnyade ansträng-

ningar för att öppna domstolsdokument relaterade till Epsteins aktiviteter. Dessa dokument, av vilka några delvis har släppts tidigare, tros innehålla information om Epsteins medarbetare och potentiella medkonspiratörer. Även om det exakta innehållet i dessa filer i stort sett inte har avslöjats, fortsätter deras existens att ge bränsle åt spekulationer om Trumps potentiella inblandning.

Juridiska utmaningar mot öppnandet av dokumentet pågår, med olika parter som försöker skydda viss

information från allmänheten. Dessa juridiska strider belyser komplexiteten i att navigera i integritetsfrågor samtidigt som man upprätthåller transparens i frågor av allmänt intresse.

Det förnyade intresset för dessa dokument följer på den senaste tidens ökning av medieuppmärksamhet på Epsteins kopplingar till framstående personer. Denna skärpta granskning har lett till förnyade krav på ytterligare utredningar och större transparens kring Epsteins aktiviteter och hans relationer med mäktiga personer. Den rättsliga processen går dock långsamt och det är fortfarande oklart när och om alla relevanta dokument kommer att offentliggöras.

Samtidigt ger olika kommentatorer och juridiska experter olika åsikter om betydelsen av Epstein-filerna och deras potentiella konsekvenser för Donald Trump. Vissa hävdar att filerna innehåller potentiellt skadlig information som kan kasta ljus över Trumps tidigare beteende, medan andra hävdar att dokumentet är irrelevanta eller att medieuppmärksamheten är oproportionerlig i förhållande till eventuella bevis för oegentligheter.

Situationen är fortfarande mycket omtvistad och kommer sannolikt att fortsätta att skapa rubriker och debatt under överskådlig framtid. De pågående rättsliga striderna och mediebevakningen är en påminnelse om det komplexa samspelet mellan rättsliga processer, allmänintresset och skyddet av den personliga integriteten.

VECKANS KONSTUPPLEVELSE



Helene Schjerfbeck

10.7.1862, Helsinki

23.1.1946, Saltsjöbaden, Ruotsi

Flicka från Eydtkuhnen II, 1927

EVENEMANG

UMEÅ KVINNOHISTORISKA MUSEUM

I RIKETS HEMLIGA TJÄNST

4.5 - 20.8.2025

Möt kvinnorna i svensk underrättelsetjänst under andra världskriget. Hotellstäderskor, hembiträden och sekreterare värvas till den svenska underrättelsetjänsten. I hemlighet tjänstgör de som informanter, kurirer eller infiltratörer. Andra anställs vid postkontrollen, telefonkontrollen eller Försvarsstabens kryptoavdelning för att skriva maskin, dechiffrera, översätta och genomsöka brev och samtal efter misstänkta saker.”

<https://www.kvinnohistoriskt.se/>

KVÄLLSMUSIK

I Vasa kyrka – njut av stämningen av en klassisk sommarkväll

Känn stämningen av sommarkvällar till högklassig musik i Vasa kyrka. De evangelisk-lutherska församlingarna bjuder igen på gratis konserter med klassisk musik, som redan under årens lopp har etablerat sig som pärlor i stadens sommarprogram.

Klassisk kvällsmusik på onsdagar från 4.6.25 kl. 19.30

25.6. Jonna Pirttijoki-Helander, dragspel, sång och Sauli Perälä, piano, sång.

2.7. Erica Nygård, flöjt och Niels Burgmann, orgel.

9.7. Lovisa Tuomisto och Valtteri Tuomisto, orgel, piano och sång.

16.7. Jenny Sandelin, sopran och Anton Ylikallio, piano.

Tisdag 22 juli kl. 18.30 Péter Sakari, orgel. I samarbete med Musikfestspelen Kors-holm.6.8. Inka Pärssinen, trumpet och Hanna Koljonen, orgel.

13.8. Noora Karhuluoma, sopran och Marco Bonacci, cembalo.

LOCHTEÅ KYRKOMUSIK-FESTSPEL

22-27.7.25

Kyrkomusik från tusenåriga tradigioner
www.kirkkomusiikkijuhlat.fi

MUSIKFESTSPELEN KORS-HOLM



23.7.–30.7.2025

Över hundra artister från hela världen samlas i slutet av juli för en vecka fylld av musik och gemenskap.

I år firar Korsholmans musikfestival sitt 43:e år med ett brett och mångsidigt program med temat ”Broar” och undertemat ”Resa tillsammans”.

Festivalen erbjuder allt från klassisk musik och tango till folkmusik, barnkonserter och – för allra första gången – balkansmusik

VASA STADSHUS

27.7.25

CONCERT ROYAL

Amélie goes to Belgrad and friends

Korsholm Music Festival

VAASA FESTIVAL

31.7 – 2.8.2025

Vaasan sisäsatama

K18

<https://vaasafestival.fi/>

KONSTENS NATT

14.8.2025

”Jag hoppas att vi ses igen på Konstens natt nästa år”

<https://www.vaasa.fi/koe-ja-nae/kulttuurivaasassa-ja-seudulla/taiteiden-yo/>

AMOS REX Helsingfors

14.8.25

GRATIS inträde kl 18-23 under

KONSTENS NATT I

Helsingfors

www.amorex.fi

WASA FUTURE FESTIVAL

11-16.8.2025

Wasa Future Festival 2026 kommer att äga rum mellan den 11 och 16 augusti.

Evenemanget samlar kuniga och motiverade personer från näringslivet, universiteten, de regio-

nala beslutsfattande organen och ministerkåren för att fokusera på att lösa problem i Vasa och runt om i Finland.

Evenemanget kan följas på Wasa Future Festivals YouTube-kanal.

Wasa Innovation Center

Gerbyntie 18

65230 Vasa

<https://wasafuturefestival.fi/>

Butterflyställning

12-31 augusti 2025 som en del av Wasa Future Festival

Butterflysymposium 12.8.2025

Butterfly är en internationell interaktiv utställning om nya medier och performancekonst, som är ett samarbete mellan Vasa universitet, Deak-universitetet, Umeå universitet och Tammerfors universitet, och som är en del av programmet för Wasa Future Festival (11-16.8.2025) samt ett relaterat program (symposium och program för skolelever).

<https://sites.uwasa.fi/butterfly/>

KOKKOLAN SUUSKAMARI-KARLEBYS HÖSTKAMMAR

Elokuu 2025 & 2026

www.kokkolansyyskamari.com

VASA STADSTEATER

PIAF

Premiär 11.9.2025 KL. 18

Romeo-salen

”I september 2025 har musikalpjäsen Pif – Jag ångrar ingenting premiär på Vasa stadsteaters Romeo-scen, som berättar den unika livshistorien på flera scener om Édith Piaf, som blev världsberömd från Paris gator.”

Rollen som Pif tolkas av teaterskådespelerskan Sonja Halla-aho.

<https://www.netticket.fi/piaf-vaasa>

ZINK CRAFT BEER & STREET FOOD FESTIVAL 2025,

18.-19.9.2025 VASA SALUTORG

En internationell festival för hantverksölskare och matälskare.

<https://www.vaasa.fi/tapahumat/zinc-craft-beer-street-food-festival/>

Jorma Panula - Dirigentkurs Konsert

19.9.2025 vid 18-tiden

Vasa stadshus

I samarbete med Panula Academy.

Vasa stadsorkester

cond. Studenter på dirigentkursen

”Under årtiondenas lopp har Jorma Panulas kurser i Vasa sett både framtida världsstjärnor i dirigeringsvärlden och pedagoger som gjort viktigt grundarbete. Maestro Panula, som har en enorm mängd erfarenhet, hittar essensen i musiken, och kursernas popularitet visar att han också vet hur han ska förmedla den till sina elever. I den sista konserten på dirigentkursen kommer vi att dra full nytta av det vi lärt oss under veckan!”

Las Vegas

2.10.2025 kl 18

Vasa stadsorkester

cond. Antti Rissanen

Sol. Juki Välipakka & Chiara Orlandi

Kom och flyg med mig, flyg mig till månen, på mitt sätt, jag vill bli älskad av dig.... <https://www.vaasa.fi/koe-ja-nae/kulttuurivaasassa-ja-seudulla/vaasan-kaupunginorkesteri/las-vegas/>

VASA STADSTEATER

ONÖDIGA MÄNNISKOR

Premiär 23.10.2025 KL. 19

Juliet Hall

Ett av de mest inflytelserika dramerna inom finsk dramatik. <https://www.netticket.fi/tarpeettomia-ihmisia-vaasa>

VASA LITTFEST 2025

13.-15.11.2025.

Vasa LittFest är en tvåspråkig litteraturfestival som har arrangerats i Vasa sedan 2001.

Festivalen bjuder på fördjupande diskussioner som öppnar upp viktiga teman och tankar. I år är temat Gräns(er), det utlovas djuplodande dagar av litteratur!

vaasa.fi/littfest

BEATLES GOES KOKKOLA

Snellmanssalen, Karleby

21.11.2025 kl 18

Vasa stadsorkester

cond. Jussi Lampela

VASA FUTURE FESTIVAL

VASA FUTURE FESTIVAL

Internationell konstutställning synliggör digitaliseringsens fjärilseffekter i Vasa



IVASA öppnas i augusti en exceptionell konstutställning som förenar konst och vetenskap för att granska digitaliseringens verkliga miljöpåverkan. Butterfly-utställningen frågar vad som händer med planeten när varje klick och ChatGPT-sökning förbrukar naturresurser.

Utställningen visas 12-31 augusti 2025 i "Katakomberna" på Wasa Innovation Center och är ett gemensamt internationellt projekt mellan Vasa universitet, Deakin universitet, Umeå universitet och Tammerfors universitets Games research lab. Den ingår i Wasa Future Festivals program och granskar kritiskt utvecklingen mellan människa och natur globalt.

Teknologi kritiserar sig själv

Utställningens centrala tanke är paradoxal: den använder

samma teknologi som den problematiserar. Artificiell intelligens, virtuell verklighet och ljuddatateknologi fungerar både som medium och kritikföremål. Utställningen visar hur dessa teknologier definierar våra liv och hur konsten kan använda teknologi för att kritisera sig själv.

"Ju mer digitala vi blir på ett område, desto mer betydande kan digitaliseringens påverkan bli på något annat område", beskriver producentens Elina Melgin från Vasa universitet utställningens utgångspunkt. Utställningens filosofiska grund är "ekosofi" – filosofi om det ömsesidiga sambandet mellan ekologiska system och mänskliga värderingar. Konceptet förklarar "eko" (ekologi) och "sofi" (visdom) för att reflektera över hur teknologisk utveckling påverkar miljön och människor. Internationell konstnärsgrupp Butterfly-utställningen presenterar internationellt erkända konstnärer från hela världen. Bland annat medverkar Moa Cederberg från Finland, Jurgis Peters från Lettland och Fin-

land, Samuel Kujala från Finland samt en bred australiensisk konstnärsgrupp från Cameron Bishop till Spencer Rose.

Särskilt intressant är samarbetet mellan de prisbelönta Jack Manning Bancroft och Tyson Yunkaporta, som bidrar med nytt vokabulär till det snabbt utvecklande digitala landskapet genom australiensiska urfolks kunskapssystem.

Konstnärerna behandlar frågor om artificiell intelligens, hållbarhet och ekosofi samt deras påverkan på kultur, språk, samhälle, miljö, mänsklig handlingskraft och mänskliga relationer.

Intelligent industri kräver hållbara energilösningar

Utställningen lyfter fram en aktuell utmaning: industrin håller på att bli inte bara digital utan förmodligen även "intelligent". Utmaningen är att hitta hållbara energilösningar för att upprätthålla teknologin som driver denna intelligens.

Varje litet klick och sökning på Google eller ChatGPT förbru-

kar naturresurser. Utställningen gör dessa dolda miljöpåverkningar synliga och reflekterar över hur vi kan utveckla teknologi mer hållbart.

Kuratorgrupp och annat program

Utställningen har kuraterats av ett internationellt team bestående av docent Rebekah Rousi från Vasa universitet, docent Toija Cinque från Deakin universitet i Australien, doktor Anne Scott Wilson från Deakin universitet, Aska Mayer från Tammerfors universitet samt docent Esteban Guerrero Rosero från Umeå universitet i Sverige.

Utställningens arkitektur ansvarar Lyndsey Morley från Storbritannien och Finland tillsammans med kuratorgruppen. Utställningens sidoprogram inkluderar Butterfly-symposium 12 augusti 2025 samt program för skolelever. Utställningens vernissage för inbjudna gäster arrangeras 11 augusti klockan 17.30-19.30.

Katalog och mer information

En cirka 80-sidig konstutställningskatalog kommer att publiceras i juli. Den innehåller 18 konstnärspresentationer och fem vetenskapliga artiklar. Katalogens redaktörer är Rebekah Rousi, Toija Cinque och Katey O'Sullivan.

Utställningen har tillkommit genom stipendier och partnerskap, där Wasa Innovation Center är den mest betydande. Utställningen är öppen för allmänheten 12-31 augusti 2025 som del av Wasa Future Festival på Gerbynvägen 16 i Pukinkulma, Vasa.

GATOR OCH TORG

GATUARBETEN

Förvandlingen av Östra Kaserntorget börjar – gamla träd byts ut, gatan förnyas



VASAS historiska Östra Kaserntorget står inför en förändring: på onsdagen den 30 juli inleds renoveringen av gatans kyrkosida, vilket kommer att förnya både gatubeläggningen och grönområdena. Arbetet fortsätter fram till slutet av oktober, och i samband med detta kommer området att få nya träd, förbättrad vattenförsörjning och säkrare gångvägar.

Gamla träd byts ut – fler och starkare träd kommer att planteras

Träden längs gatan har inspekterats, och de flesta är i dåligt skick. Den stress som markarbetena medför skulle ytterligare försämra deras tillstånd, så de gamla träden kommer att ersättas med nya. ”Vi beslutade att förebygga-

de ta bort de träd som var i dåligt skick för att de inte skulle orsaka farliga situationer senare. I stället kommer det att planteras fler pelarformade lönnar, som har bättre förutsättningar att frodas”, berättar stadens ansvariga för grönområden.

Endast ett träd i parken kommer att tas bort, och ett nytt kommer att planteras i dess ställe. Dessutom kommer långlivade ekar att planteras i området, vilket förstärker parkens växtlighet för framtiden.

Gatuarbeten stör trafiken – parkering flyttas till närliggande gator

Under arbetstiden kommer parkeringen på Östra Kaserntorget att avbrytas, och bilister kommer att hänvisas till att använda gratis parkeringsplatser på närliggande gator. Skyltar kommer att sättas upp runt arbetsområdet för att minimera störningar-

na.

”Vi strävar efter att utföra arbetet så snabbt och med så lite störningar som möjligt. Efter förnyelsen kommer området att vara vackrare och mer funktionellt för både fotgängare och bilister”, lovar projektledaren.

Femte brandgatan i förnyelsecykeln – vattenförsörjningen förnyas

Östra Kaserntorget är den femte brandgatan som renoveras inom det gatuumläggningsprojekt som Vasa har inlett under de senaste åren. Denna gång är en central del förbättringen av vattenförsörjningen, vilket säkerställer en mer hållbar infrastruktur för området.

”Renoveringen av brandgatorna är ett långsiktigt arbete som förbättrar stadens motståndskraft. Under de kommande åren kommer förnyelserna att fortsätta på andra gator”, berättar en represen-

tant för byggnadsverket.

Vad vinner man på förnyelsen?

- Säkrare gata – nya ytor och bättre skötta träd minskar riskerna.
- Grönare miljö – fler träd och mer mångsidig vegetation.
- Hållbarare infrastruktur – ny vattenförsörjning säkerställer längre användning.

Arbetstidtabell: □ 30.7.–31.10.2025 □ Östra Kaserntorget (kyrkosidan)

Parkering: □ Närliggande gator erbjuder tillfälliga parkeringsmöjligheter.

Mer information: Stadens byggnadssidor Karta över arbetsområdet

Nya Kaserntorget är snart klar – välkommen att njuta av den förnyade miljön!

Källa: www.vaasa.fi

APOTEKSREFORMEN

APOTEK

Apoteksreformen närmar sig – receptbelagda läkemedel blir billigare, receptfria mediciner säljs i butiker



FINLANDS apotekssystem står inför en stor reform som kommer göra receptbelagda läkemedel billigare och möjliggöra försäljning av vanliga självmediciner i matbutiker. Social- och hälsovårdsministeriet har släppt ett remissförslag med ändringar som syftar till att spara offentliga medel och förbättra tillgången på läkemedel.

Receptläkemedel blir billigare – ny beskattning för apotek

Kärnan i reformen är en

sänkning av taxa på receptbelagda läkemedel, vilket direkt minskar patienternas kostnader. Förändringen beräknas spara statens läkemedelsersättningar med cirka 30 miljoner euro årligen. Samtidigt reformeras apoteksskatten så att den baseras på apotekets vinstmarginal istället för omsättning. Små apotek med vinst under 250 000 euro skulle bli helt skattebefriade.

”Vi genomför regeringsprogrammets reform utan att äventyra det nationella apoteksnätet. Vi utnyttjar apotekens kompetens inom hälso- och sjukvård ännu bättre,” säger socialskyddsminister Sanni Grahn-Laasonen.

Receptfria mediciner till

matbutiker – begränsat sortiment

En av de mest betydande förändringarna är att tillåta försäljning av vissa vanliga receptfria mediciner, som halsbränne- och förstoppningsmedel, utanför apotek. Målet är att förbättra tillgängligheten och öka pris konkurrensen.

”Det här är ett måttfullt första steg. Sortimentet baseras på experternas bedömningar av läkemedelssäkerheten,” betonar Grahn-Laasonen.

Tillstånd för försäljning utanför apotek skulle utfärdas av Fimea, och priserna skulle fortfarande vara reglerade för att förhindra alltför höga prishöjningar.

Nya rättigheter för apotek – fel kan rättas enklare

Reformen skulle också ge apotek rätt att korrigera uppenbara fel i recept under strikta villkor. Detta skulle underlätta särskilt när läkemedelsförsörjningen är störd.

Vad händer nu?

Remissyttranden om reformen kan lämnas fram till 18.8.2025. Om allt går enligt planerna träder ändringarna i kraft 1.1.2026.

”Vårt mål är en mer effektiv, säker och kostnadseffektiv läkemedelsförsörjning,” sammanfattar ministeriet.

EU's BUDGET

EU

SDP:s Kumpula-Natri: Regeringen har en enorm EU-finansieringsutmaning framför sig – ”Finlands påverkan är katastrofalt försenad”



EU-kommissionens förslag på en enorm budgetökning väcker heta diskussioner. SDP:s riksdagsledamot *Miapetra Kumpula-Natri* varnar för att den finska regeringen har ett enormt arbete framför sig för att säkerställa både landets säkerhet och ekonomiska intressen i förhandlingarna om EU:s kommande finansieringsram. Kommissionen föreslog denna vecka en budget på 2 000 miljarder euro för åren 2028–2034 – en betydande ökning från den nuvarande ramen på 1 200 miljarder.**

”Finland kan inte betala mer utan tillväxt”

Kumpula-Natri pekar på tre kritiska utmaningar som Finland måste lösa i EU-förhandlingarna:

Säkerhet och Ryssland: Finland måste få EU-gemensamma finansieringslösningar för att säkra den östra gränsen.

Konkurrenskraft: Regeringen motsätter sig EU:s konkurrenskraftfond men erbjuder inga alternativ.

Klimatåtgärder: Finland har hamnat efter i klimatpåverkan medan ministrar bråkar om grundläggande frågor.

”Finansieringen måste synas i Finlands gränssäkerhet”

Kumpula-Natri berömmar statsminister Petteri Orpos uttalanden om hotet från Ryssland men konstaterar att ”resultaten hittills är svaga”. Enligt henne behöver Finlands gränssäkerhet

och stöd till Ukraina tydligare finansieringsåtaganden från EU-budgeten.

”Kommissionen föreslår att en tredjedel av budgeten ska gå till klimatåtgärder. Men Finland är tyst medan andra fattar beslut,” säger hon. På det senaste EU-mötet representerades Finland endast av en statssekreterare – ingen minister närvarade.

Konkurrenskraftfonden delar meningarna

Regeringen har sagt sig motsätta EU:s förslag på en konkurrenskraftfond för teknologisk självförsörjning. Kumpula-Natri undrar över motsättningen: samtidigt som regeringen betonar strategisk oberoende förkastar den finansieringsverktyg för att uppnå det.

”Finland har en kommissionär (Henna Virkkunen) med ansvar för teknologi. Det här var ingen överraskning, så varför är regeringen oförberedd?” frågar hon.

Nästa steg: Riksdagens påtryckningar

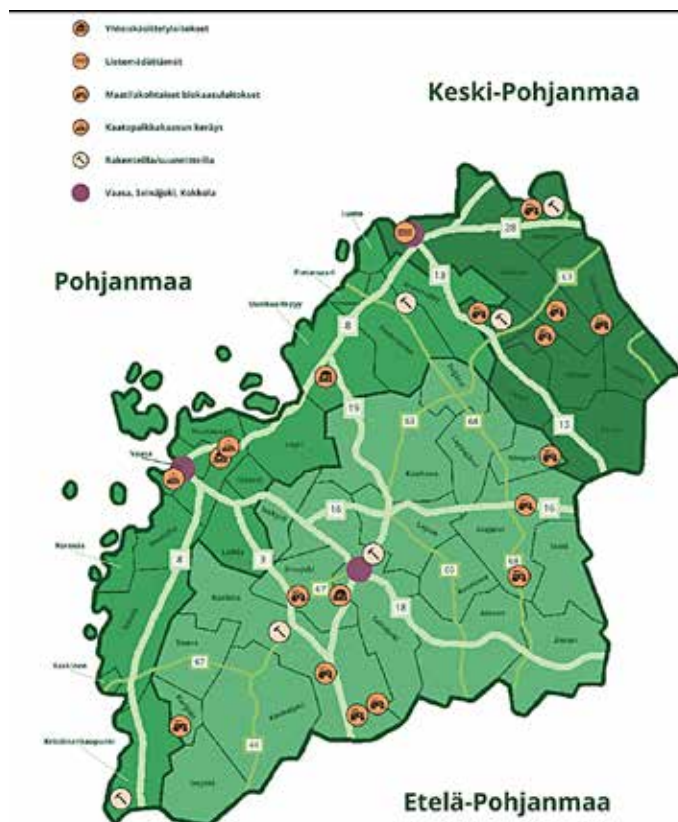
Enligt Kumpula-Natri måste regeringen snabbt bestämma hur Finland ska påverka finansieringsramen. ”Riksdagens stora utskott kommer att vara den viktigaste plattformen för påverkan den kommande vintern,” säger hon.

Stödjer Finland jättebudgeten eller inte? Kumpula-Natris budskap är tydligt: utan en klar strategi kommer Finland att stå vid sidan av medan andra fattar beslut.

ENERGI

BIOGAS

Biogas driver den gröna omställningen i Österbotten – ny digital plattform sammanför aktörer



Biogas spelar en nyckelroll i att främja regional energisjälvförsörjning och cirkulär ekonomi i landskapen Österbotten, Mellersta Österbotten och Södra Österbotten. Ett gemensamt forskningsprojekt vid Vasa universitet, Centria- och Seinäjoki yrkeshögskolor, kallat DigiBiogasHubs, utvecklar en digital plattform som sammanför biogasaktörer och skapar nya samarbetsmöjligheter.

Biogasproduktionen kan mångfaldigas

I Österbottenregionen har man redan identifierat regionala biogaskoncentrationer där produk-

tionen och användningen kan öka avsevärt. Varje landskap har sina styrkor:

Österbotten: Industriens och sjöfartens behov främjar biogas-användning.

Mellersta Österbotten: Industriella parker erbjuder en bra miljö för biogaslösningar.

Södra Österbotten: Livsmedelssystemet skapar förutsättningar för biogasutnyttjande.

Regionens biometanpotential uppskattas till 676–1 172 gigawattimmar per år – upp till åtta gånger dagens produktion. Jordbruksavfall, såsom gödsel och halm, utgör en viktig råvarukälla.

Betydande klimatpåver-

kan

Biogas kan minska klimatutsläppen, särskilt inom jordbrukssektorn. När biogas produceras från gödsel kan dess klimatavtryck till och med bli negativt. Till exempel kan en anläggning som behandlar 50 000 ton gödsel per år uppnå en 135–139 % reduktion i utsläpp jämfört med fossila bränslen.

”Biometanproduktionen skulle kunna öka till över 1 000 gigawattimmar per år i dessa regioner”, säger Sanna Hietamäki, projektledare vid Seinäjoki yrkeshögskola.

Utmaningar: logistik och regelverk

Tillväxten i biogasbranschen begränsas av osäkerheter kring råvarutillgång, logistikproblem och komplexa regler. EU:s klimatmål och nationella stödys-

tem skapar också osäkerhet för investeringar.

”Vi behöver en gemensam digital plattform som underlättar kunskapsutbyte och samarbete”, säger Wajahat Ali, forskare vid Vasa universitet.

Digital plattform för samverkan

DigiBiogasHubs-plattformen fungerar som en marknadsplats och samarbetsnätverk för biogasaktörer. Den kombinerar:

Biogasförsäljning

Råvaruhantering

Logistiklösningar

Regleringsinformation

Plattformen möjliggör även logistikupphandling, auktioner och hantering av certifikat. En pilotfas är igång, och resultaten kommer att användas för att förbättra plattformen.

DigiBiogasHubs är ett EU-finansierat projekt som koordineras av Vasa universitets forskningsplattform VEBIC. Projektet pågår fram till 2025.

Källa: Vasa universitet, Centria yrkeshögskola, Seinäjoki yrkeshögskola

Bild: Befintliga, planerade och under uppbyggnad biogasanläggningar i Österbotten. Ikonerna är vägledande. Milla Hannula, Vasa universitet. Bilden är fritt tillgänglig.

EU-BYRÅKRATI

EU

Viktigt genombrott för att minska företagens byråkrati – Henrikssons rapport godkänd



EU-parlamentarikern AnnaMaja Henriksson (SFP, , Renew Europe) har nått en betydande framgång i arbetet med att förenkla regler och byråkrati för företag inom EU:s inre marknad.

Den 15.7. röstade parlamentets kommitté för den inre marknaden och konsumentskydd (IMCO) igenom hennes initiativrapport med starkt stöd: 42 röster för och bara 3 emot.

Målet: förenklade regler och digitalisering

Henrikssons rapport innehåller 40 konkreta förslag. De syftar till att förenkla

EU-lagstiftningen, effektivisera administrativa processer och underlätta rapportering för företag – allt utan att tumma på EU:s grundläggande mål som klimat, konsumentskydd och digital omställning ALDE Party. Ett av de tydligaste förslagen är att införa en digital "one-stop shop", där företag kan hantera alla administrativa ärenden på ett ställe – istället för att som nu behöva navigera mellan olika plattformar och tidvis lämna in papper till olika medlemsländer ALDE Party.

Henriksson påpekar att EU:s inre marknad med cirka 450 miljoner invånare har stor potential, men att den idag hämmas av byråkratiska

hinder. Genom att förenkla och digitalisera systemen kan företag fokusera på innovation, tillväxt, jobb och skatteintäkter – samt stärka EU:s konkurrenskraft globalt.

Utmaningar och nästa steg

Beslutet i IMCO-kommittén är bara början. Rapporten ska nu upp till omröstning i parlamentets kammare i höst. Först måste ännu fler ledamöter övertygas – men med 423 i kommittén har den fått en stark start.

Henriksson har lett förhandlingarna intensivt och beskriver processen som krävande, men målmedveten. Resultatet är ett resultat: en rapport med konkreta punk-

ter för att skära bort onödig administration och förenkla företags vardag x.com+3etaf. tax+3x.com+3.

Rapporten stöder också EU-kommissionens mål att minska företagens administrativa kostnader med upp till 25 procent generellt och 35 procent för små och medelstora företag – de så kallade SME-företagen. Målet är att företagen ska lägga sina resurser på arbete och tillväxt, inte på pappersexercis.

AnnaMaja Henrikssons budskap

Henriksson framhåller tydligt:

“Ska vi klara global konkurrens måste företagen kunna fokusera på sin kärnverksamhet – inte på att fylla i blanketter eller tyda finstiltta regelverk.”

Hon betonar vidare att EU behöver en regelmiljö som är tydlig, förutsägbar, proportionerlig och praktiskt genomförbar – en miljö där regler stödjer tillväxt, innovation och tillväxt utan att äventyra gemensamma värderingar.

Vad är en INI-rapport?

Rapporten är en så kallad INI-rapport – ett initiativ från parlamentets ledamöter för att påverka EU-kommissionens lagstiftningsarbete. Sådana rapporter sänder tydliga signaler om vad parlamentet vill se för reformer och är viktiga verktyg för att driva EU-politik framåt.

Källa; SFP

Bild: EU

THL

Myndigheterna uppmanar till försiktighet vid kontakt med sjuka eller döda fåglar



I Finland har man i år observerat fler fall av fågelinfluensa bland vilda fåglar jämfört med föregående år, vilket väckt oro bland hälsovårds- och naturvårdsexperter. Institutet för hälsa och välfärd (THL) och Livsmedelsverket (Ruokavirasto) har gett nya riktlinjer där man uppmanar allmänheten att undvika kontakt med sjuka eller döda djur för att förhindra smittspridning av H5N1-viruset.

Även om risken för smitta till människor är liten kan viruset i sällsynta fall orsaka allvarlig sjukdom. H5N1-stammen har påträffats inte bara hos vilda fåglar utan också sporadiskt hos däggdjur som rävar och minkar. Samma virus orsakade utbrott på finländska pälsdjursfarmer år 2023 och har drabbat fjäderfäfarmer i hela Europa.

Liten risk för människor, men försiktighet rekommenderas

Fågelinfluensavirus smittar inte lätt mellan fåglar och människor, men direkt expo-

nering – särskilt vid hantering av sjuka eller döda fåglar – kan innebära en hälsorisk.

”Smitta kan ske vid kontakt, till exempel om man med smutsiga händer rör vid munnen eller ögonen. Virusets kan även spridas via luften i slutna utrymmen, som inomhus eller i en bil”, säger Erika Lindh, specialistforskare vid THL.

Om hantering av ett dött eller sjukt djur är nödvändigt rekommenderar myndigheterna användning av engångshandskar, noggrant handtvätt med tvål och användning av ansiktsskydd vid långvarig exponering.

Vad ska man göra om man hittar en död eller sjuk fågel?

Tecken på fågelinfluensa hos fåglar kan inkludera slöhet, andningsbesvär, diarré och neurologiska symptom som onormala rörelser eller ställningsfel. I vissa fall kan döden inträffa snabbt utan synliga symptom.

En enskild död fågel kan vanligtvis lämnas i naturen. Om fågeln hittas i ett bostadsområde kan den begravas eller placeras i en hel plastpåse och slängas med hushållssoporna.

Undvik att röra döda djur med blotta händer. Tvätta alltid händerna noggrant efter hantering.

Om ett husdjur tar med sig

en död fågel hem bör ägaren övervaka djurets hälsa och kontakta en veterinär om djuret visar tecken på sjukdom inom en vecka.

Massdöd av fåglar ska omedelbart rapporteras

Om man upptäcker flera döda fåglar – till exempel mer än en svan, över fem vattenfåglar eller kråkfåglar, eller över tio småfåglar på samma plats – ska detta omedelbart rapporteras till den lokala veterinärmyndigheten. Man uppmanas även att rapportera dödsfall av större rovfåglar.

Veterinärmyndigheten ordnar med provinsamling och skickar proverna till Livsmedelsverket för analys.

Förebyggande av vidare spridning

Även om risken för människor för närvarande är liten betonar experter vikten av hygien och försiktighet. Även husdjur som katter och hundar kan smittas, så ägare bör undvika att de kommer i kontakt med vilda fåglar.

Eftersom fågelinfluensa fortsätter att spridas bland vilda djur kommer myndigheterna att övervaka situationen noga och ge uppdaterade rekommendationer om det behövs. Allmänheten uppmanas att hålla sig informerad och följa officiella riktlinjer för att minimera exponering.

DATASÄKERHET

DATASÄKERHET OCKSÅ PÅ SOMMAREN

Telias fem tips för en säker sommardistansarbete



PÅ SOMMAREN flyttar många kunskapsarbetare sin arbetsplats till sjöstranden, hammocken eller ett caféterrass. Mobila nätverk erbjuder tillräckligt med bandbredd, men datasäkerheten kan inte ta semester.

Henry Kylänlahti, säkerhetschef på Telia Cygate, uppmanar alla att njuta av distansarbetets flexibilitet, så länge man inte glömmer grunderna i säkert arbete. "Datasä-

kerhet handlar inte bara om brandväggar och lösenord, utan framför allt om hur man agerar. Ibland betyder det att ett distansmöte är klokare att hålla vid köksbordet än från en roddbåt," säger han.

Kylänlahti delar med sig av fem tips för att arbeta säkert under sommaren:

1. Håll dina enheter uppdaterade

Innan du ger dig av till sommarstugan, se till att alla programuppdateringar på ar-

betsenheterna är installerade. Brottslingar tar inte semester, och en föråldrad webbläsare kan vara som en öppen inbjudan till skadlig kod. Glöm inte heller att uppdatera surfplattan och hemroutern regelbundet.

2. Tänk två gånger innan du använder offentliga USB-portar

Om mobilen håller på att dö kan laddning via en offentlig USB-port utsätta enheten för en juice jacking-attack, där data kan stjälas eller skad-

lig kod kan smittas. Använd hellre din egen laddare eller ett powerbank – ett tomt batteri är säkrare än en infekterad enhet.

3. Tänk på vad du pratar om på bryggan

Sommarvindar bär ljud långt, och ett möte på bryggan kan oavsiktligt höras av grannarna. Känsliga diskussioner och samtal bör därför hållas inomhus eller i en miljö där inga obehöriga kan lyssna. På så sätt skyddas företags-hemligheter.

4. Använd arbetsenheter för jobbet – privata enheter får semestra

När du arbetar från sommarstugan eller ett café kan det vara frestande att använda privata enheter eller offentliga molntjänster. Men jobbrelaterade saker hör hemma på arbetsenheter och arbetsgivarens godkända system – så hålls data säkra och säkerhetskopior uppdaterade.

5. Datasäkerhet tar inte semester – bedragare gör det absolut inte

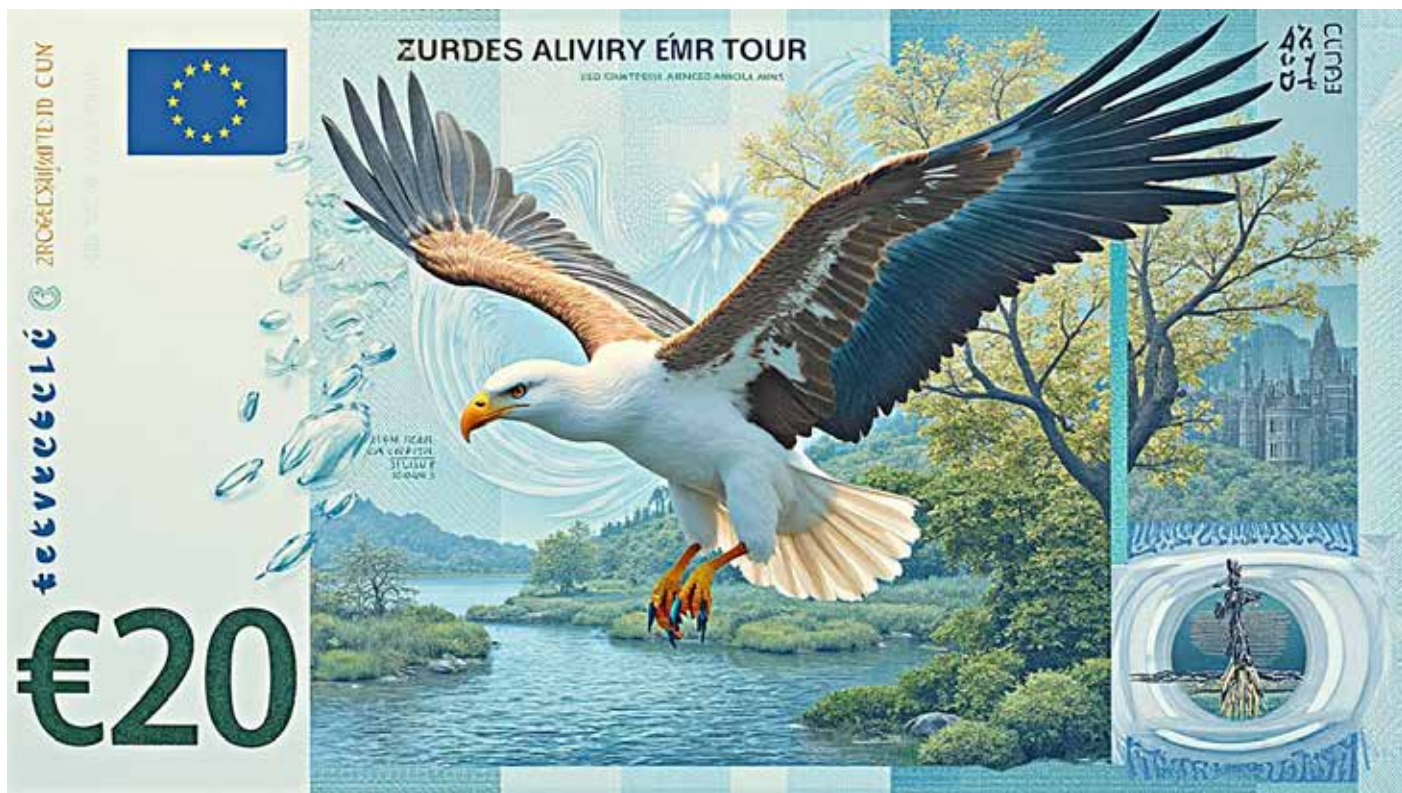
Sommaren är en livlig tid för bedragare, då många har vikarier och distansarbetare rör sig mer. Var därför alert: klicka inte på misstänkta länkar, svara inte på konstiga förfrågningar och spara IT-supportens kontaktuppgifter någon annanstans än bara på arbetsenheten.

Med dessa tips blir sommardistansarbetet både trevligt och säkert – för både den anställda och företaget.

NYA SEDLAR

NYA EUROSEDLAR

ECP lanserar designtävling för nya eurosedlar - här är redaktionens förslag



EUROPEISKA centralbanken (ECB) meddelade idag att de lanserar en öppen designtävling för utseendet på en ny serie eurosedlar. Nyheten har fått redaktionen att jubla lätt, och vi har redan kastat fram våra egna, naturligtvis helt opartiska och sak-kunniga förslag. För vem vet bättre hur en långhårig hårdrockare eller en sva-norkester egentligen ska se ut på en eurosedel än vi?

Enligt ECB kan designers ansöka om att delta i tävlingen från och med den 15 juli 2025, och anmälan stänger den 18 augusti 2025. Det slutgiltiga utseendet på sedlarna kommer att beslutas baserat på

en offentlig omröstning i slutet av 2026. Det betyder att vi har gott om tid att finjustera våra förslag och kanske till och med inleda en liten lobbykampanj inom redaktionen.

Temaförslagen för den nya sedelserien är "Europeisk kultur" och "Floder och fåglar". Det första temat presenterar gemensamma kulturmiljöer och framstående europeiska personligheter, medan det senare fokuserar på europeiska naturekosystems motståndskraft och mångfald. Ärligt talat undrar vi varför "Europeisk kebabkultur" eller "Floder utan fiskar tack vare dammar" inte valdes. Men vi förstår att ECB

har sina egna, något mer konservativa riktlinjer.

Redaktionens heta förslag till nya eurosedlar:

Vi nöjer oss inte med abstrakta koncept, utan har redan visualiserat framtidens sedelkonst:

ECB:s ordförande *Christine Lagarde* konstaterade att "Euron är mer än bara en valuta: den är en symbol för Europas enhet och mångfald." Redaktionen håller helt med om detta. Och vi tror att våra förslag återspeglar denna enhet och mångfald på ett helt nytt, humoristiskt och minnesvärt sätt. Vem vill ha en tråkig bro

när man kan få en sedel med någon som försöker montera en IKEA-möbel?

Designers uppmanas att skicka in sina ansökningar senast den 18 augusti kl. 12.00 centraleuropeisk tid. Vi kan tyvärr inte delta i tävlingen, då vi är upptagna med tidningsarbetet. **Men om någon modig designer vågar ta sig an något av våra förslag, skulle vi absolut inte ha något emot det – tvärtom, vi skulle kräva en liten del av royaltytäkterna. Eller åtminstone evig ära vid kaffebordet!**

KÄLLA: Finlands bank



MUSIK

MUSIK

Musikens kraft förenar på årets Korsholms Musikfestspel



KORSHOLMS Musikfestspel firar i år sin 43:e upplaga och samlar över hundra artister från hela världen till en vecka fylld av musik, möten och mångfald. Temat för årets festival är "Broar", med undertemat "Resa tillsammans", och syftar till att bygga kulturella och mänskliga broar genom musiken.

Festivalprogrammet är brett och varierat – från

klassisk musik till tango, folkmusik, barnföreställningar och, för första gången, balkanmusik. Bland årets medverkande märks violinisten Elina Vähälä, dirigenten Arvid Engegård, cellisten Aleksei Kiseliöv, sopranen Mari Palo samt ensembler som Opus13, folkmusikgruppen FRIGG och det färgstarka bandet Amélie goes to Belgrad.

– En bro behöver inte vara fysisk – det kan vara en kontakt mellan kulturer, ge-

nerationer eller människor. Musik kan förena det som först verkar olika, säger den konstnärliga ledaren Jan-Erik Gustafsson.

Årets temakompositör är den legendariske finländske tonsättaren Aulis Salinen, känd som landets första operakompositör av internationell rang. Festivalen vill med detta lyfta fram hans betydelse för Finlands musikkultur.

Festivalen öppnar med

en konsert där Helsingforsbaserade Wegelius Kammarstråkar står på scen. Under helgen bjuder FRIGG på svängig folkmusik på Doo-Bop Club. Söndagen bjuder på en nyskapande konsertupplevelse där klassiska verk av Sjostakovitj och Prokofjev följs av dansant balkanmusik i stadshusets festsal – då med barnpassning för familjernas skull.

Festivalens finalkonsert blir storslagen. Sopranen Aurora Marthens framför Sibeliussånger tillsammans med Vasa stadsorkester, och som avslutningsspelas Elgars berömda Enigmavariationer.

– Vi har lyckats skapa ett starkt och helgjutet program. Det här kan bli ett av våra bästa år, säger en nöjd Jan-Erik Gustafsson.

Festivalen satsar också på tillgänglighet och hållbarhet – alla bussresor till konserterna ingår i biljettpriset. Dessutom ordnas mästarkurser för unga musiker, med fem lärare och plats för 40 elever. Målet är att ge fler chansen att ta del av musikens förenande kraft.

LITTERATUR

BOKRECENSION

Recension: En skör kärlek i krigets skugga – Petter Sandelins *Skott*

SKOTT, Petter Sandelins romandebut, får vi inte en traditionell krigsroman. Trots att handlingen utspelar sig under fortsättningskriget, där soldater ligger i skyttegravar och patrullupdrag kantar tillvaron, är det inte stridsscenerna som bär berättelsen. Istället är det stillheten, väntan och det lågmält vibrerande livet som får ta plats. Här är det tystnaderna, blickarna, de förtroliga viskningarna om natten som skapar spänning – inte explosionerna.

Det är en tunn roman på knappt 140 sidor, men i sin koncentration är *Skott* lika rik som många tegelstensromaner. Sandelin bevisar att det inte krävs många sidor för att beröra på djupet. Det här är en sådan bok man kanske läser i ett enda svep, men som dröjer kvar länge – med ett språk som viskar snarare än ropar, med bilder som etsar sig fast i minnet.

Subtil kärlek i ett maskulint landskap

Centralt i romanen är den varsamtecknade kärlekshistorien mellan två soldater, Tallgren och Ståhl. Sandelin skildrar deras närmande med en sprödhet och återhållsamhet som är ovanlig i svensk finlands-svensk samtidslitteratur. Under romanens första halva finns inga utspel, inga deklarationer – bara antydningar: ett leende, en blick som dröjer, en beröring som kanske är en tillfällighet men ändå får pulsen att slå lite fortare.

Den poetiska försiktigheten i deras förälskelse speglar både krigets tystnad och de outtalade normer som råder mellan män i ett militärt sammanhang. Det är just detta återhållna uttryckssätt som gör kärleksskildringen så

drabbande. Tallgren och Ståhl är inte hjältar i traditionell bemärkelse, men de bär på ett mod som krävs för att älska i det fördolda, under hotet från både fiendens kulor och samhällets normer.

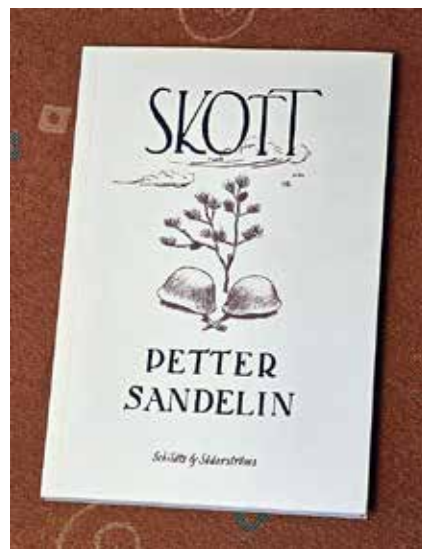
Ekot av Okänd soldat – och något mer

Läsare som är bekanta med Väinö Linnas *Okänd soldat* kommer att känna igen vissa karaktärsdrag i Sandelins persongalleri: där finns den plikt-trogne, den bitskt ironiske, den lågmälda betraktaren. Men där Linnan bygger sin roman kring ett kollektiv, riktar Sandelin sin kamera tätt in på den enskilda individen. *Skott* är därmed både en dialog med den finska krigslitterära traditionen – och ett brott mot den. Här får en annan berättelse höras: en öm kärlekshistoria mitt i dödens domän.

Människolivets parallell i ett träd

En av bokens mest fascinerande strukturella inslag är berättelsen om ett träd som följer romanens kronologi. Från fröets första sprängning av sitt skal, genom växt, mognad, och slutligen död, får vi följa trädets livslinje parallellt med huvudpersonens. Det är en diskret, men mäktig allegori över människans existens. Trädet är både symbol och konkret gestaltning av livets gång – lika utsatt för årstiders obeveklighet som människan för krigets meningslöshet.

Att trädet dör samtidigt som huvudpersonen kan läsas som ett uttryck för att människan och naturen är sammanbundna. Det blir också en påminnelse om livets cirkulära rytm: där ett frö spricker för att börja leva, och allt oundvikligen rör sig mot förmultning – både i jord



och själ.

Minnet som det som bär Bokens sista sidor byter ton. Här handlar det om att minnas. Sandelin visar hur vissa ögonblick – särskilt den första stora kärleken – etsar sig fast i medvetandet och förblir levande, oavsett hur mycket tid som passerar. Det som händer mellan Tallgren och Ståhl har inte bara betydelse där och då, i krigets nu, utan blir något som bär, trots att framtiden ser osäker eller omöjlig ut.

Detta ger romanen ett melankoliskt men vackert efterklang. Kärleken i *Skott* är inte något triumferande, inget som slutar i harmoni. Men den får ett slags evigt liv i minnet – och det är kanske mer verkligt än mycket annat.

Poetiskt språk i jordnära miljö

Petter Sandelin är poet, och det märks. Språket i *Skott* är varsamt rytmiskt, bildrikt men aldrig tungt. Här finns inga stilistiska åthävor, inga onödiga ornament – men varje mening tycks slipad som ett stenkorn. I naturbeskrivningarna når språket ibland en nästan

magisk realism: det vibrerar i mossan, viskar i träden, brusar i tystnaden. När skotten brakar, känns de som sprickor i själva textväven.

Samtidigt finns det ett starkt jordnära element i berättelsen. Soldaterna täljer, sover i leriga diken, klagar över löss. Det är en konkret tillvaro, fylld av smuts och väntan. Men mitt i detta lyser språkets känslighet – som om Sandelin vill säga att även det mest grå kan bära något skimrande.

Skott är en roman om kärlek, liv och död – men framför allt om det som gör livet uthärdligt när allt annat hotar att slås sönder. Det är inte en krigsroman i klassisk mening, snarare en roman om att vara människa i krig. Om längtan, ömhet, minne och det som får oss att fortsätta andas trots att framtiden är hölj i dimma.

Med poetisk stringens och existentiell tyngd har Petter Sandelin skrivit en debutroman som är både lågmäld och stor. En bok att bära med sig – likt minnet av en blick i natten.

HISTORIA

VASA BRAND DEN 3 AUGUSTI 1852

Pali-Maja och dikten om Vasa Stads Brand

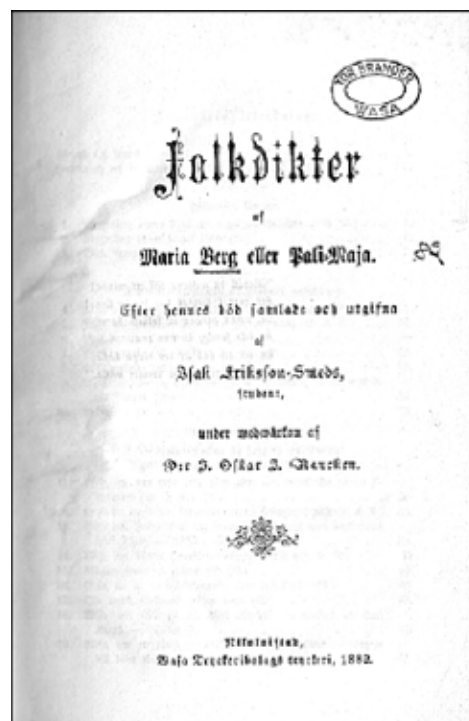


Enligt henne var branden Guds straff för människornas synder – och många av hennes samtida, inklusive prästerskapet, var nog av samma åsikt.

Marie Johansdotter Berg, känd under sin pseudonym Pali-Maja, föddes den 10 december 1784 i Pali, en gårdsgrupp vid Österlandsvägen i Pörtom. Hennes far, Johan Hansson Uppgård, hade flyttat till Pörtom från Pjelas i Närpes, sedan han gift sig med Maria Greta Uppgård och därmed blivit ägare till hälften av ett hemman med namnet Uppgård. Då hemmanet skiftades fick familjen flytta till en äng med namnet Pala eller Pali, ett namn som lever kvar ännu i vår tid. Familjen hade 14 barn, varav 9 klarade sig till vuxen ålder. Isak Smeds berättar om familjen i den diktbok som publicerades år 1882: ”Alla barnen var utrustade med klokt huvud och lyckliga anlag att lära allt vad som föll dem i hågen.”

Hon avled den 11 oktober 1867 i Närpes. Hon var på sin tid den mest produktiva kvinnliga poeten i vårt land.

På sin tid var hon en av de mest aktade personerna i Närpesnejden. År 1882 publicerades en bok innehåll-



lande de dikter som återfunnits och i förordet till denna skriver lektor Isak Smeds från Petalax: ”Den skaldinna, vars visor otvivelaktigt allmännast sjungas över hela Österbotten och vilken jag i barndomen i min hembygd hört med så stor beundrad och aktning omtalas.”

Pali-Maj måste nog ha varit väldigt begåvad, för redan som 18-åring blev hon ”skolmästarinna” och i den rollen handhade hon undervisningen av barn i många byar i Närpes. Redan som 18-åring började hon skriva dikter. Som 20-åring besökte hon Stockholm, en resa som gick med båt från Närpes. Hennes medresenärer lär ha betecknat henne som en ”sångfågel”.

Vasa brand och folkets klagan

En av Palis-Majas mest kända dikter handlar om den stora Vasa-branden den 3 augusti 1852, då nästan hela staden förstördes av eld. Branden är en av Finlands största stadsbränder, och över 2500 personer blev hemlösa. Flera dog, hela kvarter lades i aska och kyrkor samt skolor förstördes. Dikten skrev hon för att trösta alla de som blivit hemlösa på grund av den hemska branden

Palis-Majas dikt över denna händelse, ”Wasa stads brand”, är ett unikt tidsdokument. I starka religiösa bilder beskriver hon människornas förtvivlan, barn som flyr från elden, kyrkklockor som faller, och en stad som straffas av en vredgad Gud. Pali-Maja var djupt medveten om det syndiga liv som fördes i Vasa före branden. Nöjeslivet blomstrade, krogarna var många, danser ordnades en efter annan, resande teatersällskap förnöjde stadsborna. Enligt henne var branden Guds straff för människornas synder – och många av hennes samtida, inklusive prästerskapet, var nog av samma åsikt.

Samtidigt väddar hon till Guds barmhärtighet, uppmanar till omvändelse och solidaritet med de nödställda. Det är en dikt som både sörjer och förmanar – den är lika mycket förbön som folkets kollektiva klagan.

Här är Pali-Majas dikt om Vasa stads brand och våra egna kommentarer till varje vers:

Min Gud, min gud, all godhetskälla
Jag faller ödmjukt i din famn;
Låt mina suckar för dig gälla,
Dem jag frambär i Jesu namn!
O, Helge Ande, för mig be',
Så vinner jag bönhörelse.

□ Kommentar:

Dikten inleds som en bön. Talaren erkänner Guds godhet och sin egen ödmjukhet. Hon ber i Jesu namn, enligt kristen tradition, och väddar till den Helige Ande att föra hennes böner vidare. Detta sätter tonen för en djup religiös meditation.

Jag beder för de usla, arma
I nyss förbrända Wasa stad.
O, Fader, nådigt dig förbarma,
gör dessa sorgsna åter glad!
Din godhets källa flödar än
Af nåde ifrån himmelen.

□ Kommentar:

Här blir bönen kollektiv – den gäller de drabbade i den brunna staden Vasa. Talaren hoppas på nåd och återupprättelse för de lidande. Guds barmhärtighet beskrivs som en evig källa som fortfarande flödar från himlen.

Mig tycks, jag hör den bittra Qwida,
Den gråt och tår av hwarje man,
Hur mången der fick händer wrida,
när staden stod i eld och brand,
när godsets räddning var förment
och rop till Herren var försent.

□ Kommentar:

Dikten övergår till en nästan profetisk återgivning av katastrofen. Talaren ”hör” folkets skrik – ett poetiskt uttryck för empatisk inlevelse. Paniken och hopplösheten skildras starkt, liksom hur snabbt elden förstörde allt hopp.

De späda barn, på golfwet gingo,
Blefw hastigt undan elden ryckt;
De sofwande i waggan fingo
åtnjuta samma swåra flykt
en bädda under himlen bar
war nu de rum, som woro qwar.

□ Kommentar:

En av de mest gripande verserna: barnens öde. Småbarn och spädbarn måste fly undan elden, vissa kanske i sömnen. Deras hem är nu bara den öppna himlen – en bild av hemlöshet och total förlust.

De gamla, som gråhåren bära,
ha aldrig sett en såpan nöd.
Ty eldens kraft månd allt förtära
och många människor blefwo död,
som tänkte rätta gods och lif,
men sjelf ett rof för elden blefw.

□ Kommentar:

Även de äldre drabbas – deras livserfarenhet räckte inte mot denna katastrof. Vissa försökte rädda både liv och egendom, men hann inte undan lågorna. Här anas en moralisk lärdom: människans ägodelar är förgängliga.



Wasa stads brand.

Förnämligast efter Smeds' uppteckning. I Randens samling finnas två varianter, som sakna någon strof: den ena upptecknad af rektor A. G. J. Hallström, den andra af dåvarande lyceisten J. Dahlbo.

Spunget som No 288 i gila sw. psalmb.: "Min hjät och sinne" m. m.

Min Gud, min Gud, all godhetskälla,
jag faller ödmjukt i din famn;
låt mina suckar för dig gälla,
dem jag frambär i Jesu namn!
o, Helge Ande, för mig be',
Så vinner jag bönhörelse.

Dag beder för de usla, arma
i nys förbrända Wasa stad.
O, Fader, nådigt dig förbarma,
gör dessa sorgsna åter glada;
Din godhets källa flödar än
af nåde ifrån himmelen.

Wig tycks, jag hör den bittra qwida,
den gråt och lät af hvarje man,
hur mången der fick händer wrida,
när staden stod i eld och brand,
när godsats frälsning war förment
och rop till Herren war för sent.

Der hördes skri af alla munnar,
Af människor och kreatur,
Som ömkeligt sin nöd förkunna.

Ej syndat ha de arma djur,
Men måste lida för de brott,
Som människor mot Gud begått.

□ Kommentar:

Versen lyfter ett teologiskt tema: hela skapelsen lider av människans synd. Även oskyldiga djur skriker i nöd, vilket förstärker diktens känsla av kosmisk rättvisa och andlig skuld.

Ty eldens kraft ej kunde botas,
Han härjade med sådan fart,
Att ej dess grymhet kunde motas,
Fast allas möda war ospard.
Olycklig war den dagen wisst
för dem, som gods och lifwet mist,

□ Kommentar:

Branden framställs som en överväldigande kraft, ogenomtränglig för mänsklig motstånd. Olycksdagen lyfts fram som en historisk vändpunkt – där en hel stads liv raderades.

Elände öfwer allt elände,
Som nämnas kan bland jordens qwal,
Att se sitt hus och gods förbrände,
Och murar stå bland askans fall

och inte veta af det bo,
der man kan finna nattero!

□ *Kommentar:*

Diktens tema når sin emotionella kulmen. Hemlöshet, maktlöshet och rotlöshet skildras intensivt. Här talar talaren nästan som ett vittne, eller som någon som sett det själv.

Helt ömkeligt det månde låta,
När templets klockor föllo ned,
att sjelfwa englar kunde gråta,
när Gud i himlen war så wred,
att helgedomen stod i brand
och icke skyddas av Guds hand.

□ *Kommentar:*

Symbolikens höjdpunkt: när kyrkans klockor faller symboliserar det att även det heliga har drabbats. Guds vrede antyds – men också sorgen över att skyddet är borta.

Du Wasa stad, du landets krona,
som nyss i herrlig prydnad stod!
månn' du på Gud förlorat trona
och lefwat uti övermod,
när Gud, som sådant inte tål,
lät dig få dricka wredens skål?

□ *Kommentar:*

Nu kommer den profetiska anklagelsen: staden Vasa kanske har glömt Gud. Den var en juvel – men högmod och avfällighet har lett till straff. Här talar talaren nästan som en gammaltestamentlig profet.

Månn' der ej funnits fem rättfärdig',
Som kunnat något då förmå,
Hwars böner äro uti värde.
Hos Gud, som alltid wäl förmår?
De kunna släcka eld och glöd,
Ja, om det wore större nöd.

□ *Kommentar:*

En tydlig hänvisning till berättelsen om Sodom i Bibeln (1 Mos 18), där Gud skulle ha skonat staden för tio rättfärdigas skull. Här frågas: fanns det inte ens fem rättfärdiga i Vasa?

Månn' det ej pressar gråt och tårar,
Att se sin' barn husvillan gå?
O Gud! Du plöjde djupa tårar,
Täck dem ingen, du, som förmår,
Och skaffa hus och boning wisst
Åt dem, som lida nöd och brist!



□ *Kommentar:*

Talaren återvänder till empati och bön. Fokus ligger nu på de barn som förlorat allt. Gud ombeds att ta ansvar där samhället sviker – en bön om trygghet och vardagens behov.

Det hjerta, som nu icke böjes,
Att gifwa dessa understöd,
Det borde aldrig mer förnötas
Med någon hjälp uti sin nöd.
Ty herren träffar hwarje man
Wor' han så riker som han kan.

Kommentar:

En kraftfull moralisk vers: de som inte hjälper de nödställda förlorar rätten till framtida hjälp. Här förs en social rättvisa in i den religiösa kontexten.

Jag slutar dessa sorgsna rader,
Som jag med tårar skrifvit har,
Med hjertlig förbön till Gud Fader,
Som rikedom inte spar;
Hjelp dessa usla i sin nöd
Och giv dem än sitt daglig' bröd!

Kommentar:

Dikten avslutas i bönens ton, liksom den började. En personlig vädjan för hela folkets skull. Den dagliga brödsbönen anknyter till Fader Vår – och kopplar därmed all nöd till det eviga behovet av Guds omsorg.

TRAFIK

VASA

Trafikljus på gång i livlig korsning i Vasa



En av Vasas mest trafikerade korsningar, den mellan Skolhusgatan och Korsholmsplanaden, kommer att få trafikljus. Arbetet med att installera trafikljusen påbörjas i augusti 2025 med målet att förbättra trafiksäkerheten och göra det smidigare för bussarna att hålla sina tidtabeller.

Korsningen hanterar redan idag en stor mängd trafik, och belastningen väntas öka ytterligare när ett nytt daghem öppnar i området nästa år. Enligt kommunala teknikdirektören Jukka Talvi kör cirka 9 000 fordon genom korsningen varje dag, vilket är en av de högsta siffrorna i centrum. Det kan jämföras med Handelsplanaden, som trots dubbel kapacitet har cirka 1 000 färre fordon dagligen.

Smidigare kollektivtrafik och säkrare övergångar

En av de främsta anledningarna till projektet är de utmaningar som kollektivtrafiken möter i korsningen. Bussar som ska svänga vänster från Korsholmsplanaden har haft

svårt att komma fram, särskilt under rusningstrafik, vilket har orsakat förseningar.

De nya trafikljusen kommer att ha en prioritetsfunktion för bussar. Systemet kan känna av om en buss ligger efter i tidtabellen och därefter förlänga det gröna ljuset eller tända det tidigare, vilket gör att bussarna kan passera smidigt.

Samtidigt kommer säkerheten för fotgängare och cyklister att förbättras. Övergångsställena kommer att göras kortare genom att Korsholmsplanadens körbana smalnas av. Detta minskar risken för olyckor, en viktig åtgärd med tanke på att många reser till och från skolor och daghem i området.

Projektet, som beräknas kosta totalt 150 000 euro, förväntas vara färdigställt under hösten. Tillfälliga trafikarrangemang kommer att införas under byggtiden, och staden ber trafikanter och invånare om tålamod och samarbete.

Källa: Vaasa.fi



VETENSKAP

TVÅSPRÅKIGHET

Tvåspråkighet är bra för din hjärna

Förmågan att tala mer än ett språk har länge förknippats med kognitiva, sociala och professionella fördelar. Nya neurovetenskapliga studier har emellertid avslöjat att tvåspråkighet också ger betydande neurologiska fördelar, förbättrar hjärnans funktion, fördröjer kognitiv försämring och till och med skyddar mot neurodegenerativa sjukdomar som Alzheimers sjukdom (Bialystok 2011, 229).

Den här artikeln undersöker de kognitiva fördelarna med tvåspråkighet baserat på empirisk forskning inom psykologi, neurovetenskap och lingvistik för att visa hur att tala flera språk formar hjärnan och förbättrar den mentala motståndskraften.

Förmågan att tala mer än ett språk har länge förknippats med kognitiva, sociala och professionella fördelar. Nya neurovetenskapliga studier har emellertid avslöjat att tvåspråkighet också ger betydande neurologiska fördelar, förbättrar hjärnans funktion, fördröjer kognitiv försämring och till och med skyddar mot neurodegenerativa sjukdomar som Alzheimers sjukdom (Bialystok 2011, 229). Den här artikeln undersöker de kognitiva fördelarna med tvåspråkighet baserat på empirisk forskning inom psykologi, neurovetenskap och lingvistik för att visa hur att tala flera språk formar hjärnan och förbättrar den mentala motståndskraften.

Att tvåspråkighet gynnar vår hälsa – särskilt våra kognitiva förmågor – är av särskilt intresse i vårt land, där många



Att tvåspråkighet gynnar vår hälsa – särskilt våra kognitiva förmågor – är av särskilt intresse i vårt land, där många människor har möjlighet att vara aktivt tvåspråkiga.

människor har möjlighet att vara aktivt tvåspråkiga.

Kognitiva fördelar med tvåspråkighet

1. Förbättrad exekutiv funktion

Tvåspråkiga individer växlar ständigt mellan språk, en process som aktiverar hjärnans exekutiva system. Denna mentala övning stärker den kognitiva flexibiliteten, uppmärksamhetsregleringen och problemlösningsförmågan. Enligt en studie av Costa et al. (2008, 280) "presterar tvåspråkiga bättre än enspråkiga i uppgifter som kräver att irrelevant information blockeras och uppgifter ändras, vilket tyder på att tvåspråkighet förbättrar verkställighetsmekanismerna." Neuroradiologiska studier stöder dessa fynd och visar att tvåspråkiga har en ökad densitet av grå substans i prefrontala cortex – det område i hjärnan som ansvarar för beslutsfattande och självreg-

lering (Abutalebi et al. 2012, 1056).

2. Fördröjd kognitiv försämring och demens

En av de mest slående fördelarna med tvåspråkighet är dess skyddande effekt mot åldersrelaterad kognitiv försämring. En studie av Bialystok et al. (2007, 459) fann att tvåspråkiga individer utvecklade symtom på Alzheimers sjukdom fyra till fem år senare än enspråkiga, trots att de hade samma nivå av hjärnpatologi.

En longitudinell studie av Craik et al. (2010, 1378) bekräftade dessa fynd och drog slutsatsen att "det ständiga mentala jonglerande som krävs för tvåspråkighet bygger upp en kognitiv reserv och effektivt skyddar hjärnan från neurodegeneration".

3. Förbättrat minne och inlärningsförmåga

Tvåspråkighet förbättrar arbetsminnet – förmågan att

hålla och manipulera information i sinnet – vilket är avgörande för inläring och förståelse (Morales et al. 2013, 225). Barn som växer upp i tvåspråkiga miljöer uppvisar ofta överlägsen metaspråklig medvetenhet, vilket gör att de bättre kan förstå grammatiska regler och språkstrukturer (Kovács & Mehler 2009, 6556).

Neurologiska anpassningar i tvåspråkiga hjärnor

1. Strukturella förändringar i hjärnan

Tvåspråkiga individer uppvisar ökad konnektivitet i den främre gördelvindlingen (ACC) och vänster inferior frontal gyrus, områden kopplade till språkkontroll och konfliktlösning (García-Pentón et al. 2016, 118). Studier av diffusions-tensoravbildning (DTI) visar att tvåspråkiga har en mer robust integritet i den vita substansen, vilket tyder på snabbare neural kommunikation.



tion (Luk et al. 2011, 3942).

2. Förbättrad neuroplasticitet

Att lära sig och använda flera språk främjar neuroplasticitet – hjärnans förmåga att omorganisera sig själv genom att bilda nya neurala kopplingar. En studie av Li et al. (2014, 8) fann att tvåspråkiga äldre bibehöll bättre kognitiv funktion än enspråkiga, vilket tyder på att tvåspråkighet hjälper till att bevara hjärnans plasticitet långt in i ålderdomen.

Sociala och psykologiska fördelar

Utöver kognitiva fördelar främjar tvåspråkighet större empati och kulturell anpassningsförmåga. Forskning av et al. (2015, 120) visar att tvåspråkiga barn är bättre på att ta perspektiv, eftersom de ständigt måste navigera i olika språkliga och kulturella sammanhang.

Dessutom har tvåspråkighet kopplats till högre akademiska prestationer och karriärmöjligheter, eftersom flerspråkiga individer ofta

har överlägsen problemlösningsförmåga och anpassningsförmåga (Dewaele & Wei 2013, 231).

Den vetenskapliga konsensusen är tydlig: tvåspråkighet förbättrar hjärnans funktion, fördröjer kognitiv försämring och förbättrar den mentala flexibiliteten. Från strukturella förändringar i hjärnan till förbättrad exekutiv kontroll sträcker sig fördelarna med att tala flera språk långt utöver bara kommunikation. I takt med att samhällena blir allt mer flerspråkiga kan tvåspråkig utbildning vara ett kraftfullt verktyg för kognitiv hälsa och livslångt lärande.

KÄLLFÖRTECKNING

Abutalebi, Jubin, et al. 2012. "Bilingualism Tunes the Anterior Cingulate Cortex for Conflict Monitoring." *Cerebral Cortex* 22 (9): 1056–1064.

Bialystok, Ellen. 2011. "Reshaping the Mind: The Benefits of Bilingualism." *Canadian Journal of Experimental*

Psychology 65 (4): 229–235.

Bialystok, Ellen, et al. 2007. "Bilingualism as a Protection Against the Onset of Symptoms of Dementia." *Neuropsychologia* 45 (2): 459–464.

Costa, Albert, et al. 2008. "The Bilingual Advantage in Executive Functioning: The Role of Language Proficiency." *Bilingualism: Language and Cognition* 11 (2): 279–283.

Craik, Fergus I. M., et al. 2010. "Delaying the Onset of Alzheimer Disease: Bilingualism as a Form of Cognitive Reserve." *Neurology* 75 (19): 1378–1384.

Dewaele, Jean-Marc, and Li Wei. 2013. "Is Multilingualism Linked to a Higher Tolerance of Ambiguity?" *Bilingualism: Language and Cognition* 16 (1): 231–240.

Fan, Samantha P., et al. 2015. "The Exposure Advantage: Early Exposure to a Multilingual Environment Promo-

tes Effective Communication." *Psychological Science* 26 (7): 120–128.

García-Pentón, Lorna, et al. 2016. "The Neuroanatomy of Bilingualism: How to Turn a Hunch into a Fact." *NeuroImage* 113: 118–125.

Kovács, Ágnes Melinda, and Jacques Mehler. 2009. "Cognitive Gains in 7-Month-Old Bilingual Infants." **Proceedings of the National Academy of Sciences* 106 (16): 6556–6560.

Li, Ping, et al. 2014. "Bilingualism Enriches the Poor: Enhanced Cognitive Control in Low-Income Minority Children." *Psychological Science* 25 (2): 1–10.

Luk, Gigi, et al. 2011. "Lifelong Bilingualism Maintains White Matter Integrity in Older Adults." *Journal of Neuroscience* 31 (46): 3942–3947.

Morales, Julia, et al. 2013. "Working Memory Development in Monolingual and Bilingual Children." *Journal of Experimental Child Psychology* 114 (2): 225–237.

KÅSERI

STRÖMSÖ

Allt går inte som på Strömsö



Matti hade sett vartenda avsnitt av Strömsö de senaste femton åren. Han visste exakt hur man beskär rosor i mars, kunde recitera det perfekta rågbrödsreceptet ur minnet och hade memorerat den exakta vinkeln för att hänga upp julbelysning som skulle få hans grannar att gråta av avund. Så när han bestämde sig för att renovera sin egen sommarstuga vid den österbottniska kusten tänkte han att det skulle bli en barnlek.

"Hur svårt kan det vara?" muttrade han och rättade till sin splittrerna rutiga skjorta som var misstänkt lik de som tv-värdarna hade på sig. – Jag har i princip en doktorsexamen i stugrenovering från Högskolan i Strömsö.

Det första tecknet på problem kom när Matti försökte installera vad serien kallade "charmiga vintageluckor". I programmet tog denna uppgift exakt tre minuter och resulterade i perfekt symmetri och rustik charm. I verkligheten tillbringade Matti fyra timmar med en krokig bormaskin, tre böjda spikar och jalusier som fick hans stuga att se ut som om den ständigt blinkade åt förbipasserande.

Nästa steg var att göra om trädgården. På Strömsö blommade vilda blommor i perfekt ordning och skapade det där obesvärade "naturliga" utseendet som skrek sofistikerad design. Mattis vildblomsfrön verkar dock ha gått på en annan designskola. Hälften vägrade att växa helt, medan den andra hälften växte med sådan entusi-

asm att hans stuga försvann bakom en vägg av aggressiva lupiner som tornade upp sig över fönstren.

Pièce de résistance var tänkt att vara en mysig renovering av en utomhusbastu. TV-versionen innehöll smidiga snickare som fick det att se ut som vuxna legobitar. Mattis version innehöll en hel del färgstarka finska svordomar och en bastudörr som öppnades inåt och fångade honom i tjugo minuter tills hans granne hörde de dämpade ropen på hjälp.

Vid midsommar såg Mattis stuga mindre ut som ett Strömsö-skyllfönster och mer som en varnande berättelse om farorna med gör-det-själv-entusiasm. Men när han satt på sitt knasiga däck och tittade på solnedgången genom sina krokiga fönsterluckor medan hans djungel av lupiner vajade i kustbrisen, insåg han något: hans ofullkomliga stuga hade mer karaktär än någon TV-renovering någonsin skulle kunna göra.

"Tja", skrockade han och höjde sin kaffemugg för att skåla med sin underbart bristfälliga skapelse, "kaffet smakar åtminstone fortfarande perfekt. Vissa saker kan du bara inte förstöra för."

Muggen gled genast ur hans hand och krossades på däcket.

Till och med kaffet går tydligen inte alltid som på Strömsö.

BUTIKER

SUNDOM

Ny fiskaffär i Sundom – Kvarkens fisk lockade massor vid öppningen



I måndags invigdes den nya delikatessbutiken Kvarkens fisk i Sundom, belägen i korsningen mellan Kronviksvägen och Sundomvägen.

Trots det varma sommarväderet strömmade många nyfikna besökare till platsen för att upptäcka det breda utbudet av fisk och delikatesser.

Ett länge planerat projekt

Butiken är skapad av Thomas Sund och Stefan Smedman, som arbetat med projektet i ett helt år. Platsen är strate-

giskt vald, då området håller på att utvecklas till ett riktigt köpcentrum. I närheten finns redan S-Market, en äggbutik och ett café, vilket gör Kvarkens fisk till ett perfekt tillägg för matentusiaster.

Erfaren personal och bred produktmix

I butiken kommer sju personer att arbeta, bland dem Nina Holmsten, Heidi Mattsson och Tom Mäntysaari. En av de stora profilerna är den erfarna kocken Mårten Berg, som bidrar med sin expertis.

Kvarkens fisk erbjuder ett



stort sortiment av fiskprodukter, inklusive den lokala favoriten Sundom-böckling, men även andra fisk- och kött delikatesser. Butiken riktar sig inte bara till Sundomsbor, utan även till besökare på väg ut till skärgården som vill handla färsk fisk inför sina utflykter.

Ett efterlängtat tillskott

Fiskutbudet i Sundoms befintliga butiker (K-Market och S-Market) har tidigare varit begränsat, vilket gör den nya affären till ett mycket välkommet inslag.

Flexibla öppettider

Öppettiderna kan komma att justeras beroende på efterfrågan, men initialt är butiken öppen:

Tisdag–torsdag: 10–17

Fredag: 10–18

Lördag: 10–15

Med sitt breda utbud, erfarna personal och lätta läge blir Kvarkens fisk säkert en omtyckt mötesplats för fiskälskare. Och som avslutning – kom ihåg att fisk är hälsosamt!

TRAFIKLEDER

SUNDOM

Sundom cykelväg är asfalterad och klar



Invánarna i Sundom och Kronvik kommer äntligen att kunna njuta av en säkrare och smidigare resa: en ny cykelväg har färdigställts längs Kronviksvägen.

Den 2,6 km långa kombinerade trottoar- och cykelvägen ger en bättre förbindelse, särskilt för skolpendlare, mellan Kronvik och Sundom.

Det är fråga om ett gemensamt projekt mellan Vasa stad och Närings-, trafik- och miljöcentralen i Södra Östergotten, vars mål har varit att förbättra trafiksäkerheten i området. Den nya rutten går mellan Sundomintie och Gamla Kronviksvägen genom ett vackert landskap med skog till vänster och åkrar till höger.

Detta är ett viktigt projekt, särskilt för skolbarn. Nu kan både fotgängare och cyklister röra sig säkert och på sin

egen rutt.

Cykelbanan har använts på stenkrossytan sedan i höstas, men i maj 2025 fick den en asfaltbeläggning som förbättrar komforten och hållbarheten. Rensningen av vägdikena och det allmänna utseendet har nu slutförts och projektet är slutfört i sin helhet.

Säkrare skolresor

Cykelvägen betjänar särskilt skolbarnen i området, som färdas mellan Sundom lågstadieskola och Kronviks skola. Tidigare var man tvungen att göra skolresor delvis längs en livligt trafikerad väg, vilket orsakade oro för säkerheten.

Den nya separata bussen erbjuder en lösning på detta problem. Nu kan barn och unga röra sig på sin egen rutt utan att vara rädda för att cykla eller gå i trafiken.

Detta är en klar förbättring jämfört med den tidigare. Vi

kan vara mycket nöjda med att säkerheten nu är på en mycket bättre nivå.

Bra parkering för cyklar

Det har också byggts nya cykelparkeringar för att underlätta cyklingen. Sammanlagt 14 cykelplatser under tak har placerats i ändarna av Stråkantsvägen och Gamla Kronviksvägen. På så sätt kan cykeln lämnas på en skyddad plats för vidare kontakter eller under skoldagen.

Skärmtaken gör också rutten mer attraktiv för den som vill kombinera cykling med till exempel bussförbindelser eller promenader.

Samarbete säkerställer kontinuerligt underhåll

Projektet har skapats i samarbete mellan staden och NTM-centralen. Vasa stads gatubyggnadsenhet har ansvarat för genomförandet, men nu när byggarbetsplatsen är klar övergår cykel-

banan officiellt till närings-, trafik- och miljöcentralens ledning.

Detta innebär att NTM-centralen i fortsättningen ansvarar för underhållet av rutten, till exempel för vinterunderhållet och nödvändiga reparationer. I fortsättningen kan respons och utvecklingsförslag som gäller användningen av cykelbanan också riktas direkt till NTM-centralen.

En investering som gör vardagen enklare

Den nya cykelvägen i Kronvik är ett exempel på hur ett till synes litet infrastrukturprojekt kan ha en betydande inverkan på vardagssäkerheten, smidigheten och den hållbara rörligheten. Samtidigt är det en investering i framtiden – en uppmuntran att ta sig fram på cykel och till fots under säkra förhållanden.

Källa: Vaasa.fi

SUNDOM

Sundoms röktströmming – ”böckling” – och Sundoms röktfisk på väg att få skyddad ursprungsbeteckning



Två av Österbottens mest traditionella fiskprodukter – Sundoms röktströmming (”böckling”) och Sundoms röktfisk – är nu ett steg närmare officiellt skydd.

Livsmedelsverket har påbörjat behandlingen av ansökningarna om skyddad geografisk beteckning (PGI). Om processen lyckas kommer dessa värdefulla fiskprodukter att uppnå samma status som exempelvis fransk champagne – en ursprungsbeteckning som garanterar att endast produkter tillverkade i en specifik region enligt traditionella metoder får bära det prestigefyllda namnet.

Skydd för ett hållbart fiske- tradition

På initiativ av Sundom Fiskargille har Österbottens Fiskarförbund under 2024 utarbetat och finaliserat ansökningarna för Sundoms röktströmming (”böckling”) och Sundoms röktfisk. Ansökningarna lämnades in till Livsmedelsverket vid årsskiftet och är nu under gransk-

ning av myndigheterna.

– Vårt mål är att säkerställa att dessa traditioner bevaras för framtida generationer. Ursprungsbeteckningen skyddar produkternas kvalitet och härkomst, så att ingen missbrukar Sundoms fisks goda rykte, säger Marina Nyqvist, verkställande direktör för Österbottens Fiskarförbund.

En skyddad geografisk beteckning innebär i praktiken att produkten måste tillverkas i en specifik region – i detta fall Sundom by – även om själva fisken kan komma från andra vattenområden. Det viktigaste är den traditionella tillverkningsmetoden, som ger produkterna deras unika smak och utseende.

Hundra år av samma teknik – björkved och ögonlösa strömmingar

Historien om fiskrökning i Sundom sträcker sig tillbaka till 1700-talet, men den moderna formen utvecklades under 1900–1920-talen, när en speciell rökovn konstruerades i området. Denna teknik har förblivit oförändrad och används fortfa-

rande idag.

– Sundoms röktströmming är känd för sin gyllene färg och mjuka, rökiga smak. En av dess kännetecken är att den säljs utan ögon – traditionellt träs strömmingen på spett genom ögonen före rökningen, berättar Tom Blom, ordförande för Sundom Fiskargille.

Ugnarna eldas enbart med björkved, vilket ger fisken dess speciella arom. Samma metod används också för andra Sundoms rökfiskar, såsom sik, abborre, lax och till och med räkor.

En lång process, men en historisk möjlighet

Processen för att få en ursprungsbeteckning är långsam – Livsmedelsverket kan begära kompletteringar av ansökningarna, och det slutliga EU-godkännandet kan ta flera år. Men redan nu ser lokala fiskare och rökerier projektet som betydelsefullt.

– Det här är en möjlighet att föra Sundoms fisk ut i världen. Om vi får den skyddade beteckningen stärker det inte bara regionens varumärke, utan stödjer

också det lokala näringslivet, säger Blom.

Projektet har finansierats med medel från Europeiska havs-, fiskeri- och vattenbruksfonden (EMFF) genom Österbottens fiskeleader.

Vad innebär ursprungsbeteckningen för konsumenterna?

Om ansökan godkänns kan konsumenterna köpa Sundoms röktströmming och röktfisk med full tillit till att produkten är tillverkad enligt de ursprungliga metoderna och i rätt region. Samtidigt kan produkternas värde och efterfrågan öka.

– Detta är viktigt inte bara för Sundom, utan för hela Österbotten. Vi är stolta över vår fiske-tradition och vill säkerställa att den bevaras i äkta form, sammanfattar Nyqvist.

Nu återstår det att avvakta beslut från Livsmedelsverket och EU – men i Sundom by tror man att den gyllene traditionen av röktströmming och röktfisk snart kommer att få sitt välförtjänta erkännande.

KULTUR

VASA LITTFEST

Vasa LittFest i november – en kulturfestival att se fram emot



Pajtim Statovci. Foto: Ano Kurki / Otava

När höstmörkret sänker sig över Vasa i november, tänds ett kulturellt ljus som samlar litteraturläskare från hela Svenskfinland – och långt därutöver. Vasa LittFest, som i år ordnas den 13–15 november 2025, bjuder återigen på ett stjärnspäckat program fyllt av litterära möten, djupgående diskussioner och gränsöverskridande samtal.

Temat för årets festival är Gräns(er) – ett mångbottnat ämne som belyser fysiska, kulturella, språkliga och mentala gränser, men också de som överskrids i litteraturen. Festivalen vill lyfta fram hur författare tänjer gränser, överskrider genrer och belyser världen ur nya perspektiv.

Bland de första gästande författarna hittar vi några verkliga publikfavoriter. Den Finlandiaprisbelönade Pajtim Statovci återvänder till Vasa med sin hyllade roman *Lehmä synnyttää yöllä* (2024), som redan blivit en internationell succé och sålts till flera språk. Statovci är känd för sina tematiska djupdykningar i identitet och tillhörighet – ämnen som ligger helt i linje med årets festivaltema.

Från Sveriges nordligaste delar kommer Mikael Niemi, författaren bakom *Populärmusik från Vittula*, som blev både bok- och filmklassiker. Niemi är en mästare i att skildra Tornedalen och gränslandet mellan språk, kulturer och generationer. Hans nya roman *Sten i siden* är en släktkrönika om livet

i norr och får premiär i finländskt festivalsammanhang i Vasa.

Den finländska skådespelaren, fotografen och sångerskan Laura Malmivaara kommer också till LittFest. I ett unikt samarbete med Vasa stadsorkester och kompositören Arttu Takalo framför hon delar ur sin roman *Iltatähti*, ackompanjerad av vibrafon och orkester – en konstnärlig föreställning där musik, litteratur och scenkonst möts.

Flera intressanta namn är också klara. Mikko Kamula, folklorist och författare till den populära *Metsän kansa*-serien, talar om Finlands historiska gränser. Kamula har blivit en ny folkfavorit med sina romaner som väver ihop fakta, myt och berättartradition från 1400-talets Finland.

Vetenskapsjournalisten Marcus Rosenlund, känd från radio och sina populärvetenskapliga böcker, diskuterar planetens gränser. I sin senaste bok lyfter han fram den underjordiska världens mysterier – mikrober, mineraler och liv där solen aldrig lyser.

Festivalen bjuder även på humor, värme och dialekt. Den folkkära poeten Heli Laaksonen, känd för sina sydvästfinska rim och sin finurliga blick på vardagen, intar scenen på Vaasan kaupunginteatteri. Hennes

verk *Pulu uis* och de senaste böckerna om naturen har gjort henne till en av landets mest älskade scenpersonligheter.

En kväll under festivalen ägnas det övernaturliga, mytiska och skrämmande. Författarparet Tiina och Marko Hautala leder ett samtal om true crime och satanism med religionsvetaren Tuomas Äystö, aktuell med boken *Paholaisen perilliset* (2025). Samma kväll deltar även etnologen Jenna Kostet, Finlands mest kända moderna häxa Kupaarikettu, och författaren Riina Peltonen i en panel om myter, magi och magiska platser i Österbotten.

– Vi vill väcka både läslust och tankar om vår samtid. Temat Gräns(er) låter oss tala om identitet, historia och samhälle från såväl personliga som globala perspektiv, säger festivalens kulturproducent Ilkka Nyqvist.

LittFest är inte bara ett litteraturevenemang – det är en mötesplats där idéer, generationer och språk får mötas. Programmet innehåller som vanligt författarintervjuer, diskussioner, workshoppar och kvällsevenemang. Det uppdateras kontinuerligt under hösten på vasa.fi/littfest.

Vasa LittFest 2025 – en festival som suddar ut gränser och vidgar horisonter.

VASA UNIVERSITET

VASA UNIVERSITET OCH VAMK

Vaasan universitet och VAMK – starka och konkurrenskraftiga tillsammans



Vasa universitet och Vaasan ammattikorkeakoulu (VAMK) har tagit ett betydande steg mot en gemensam framtid – en ny högskolekoncern har nu officiellt bildats.

Denna historiska sammanslagning stärks genom universitetets 70-procentiga ägarandel i VAMK, medan staden Vasa behåller 30 procent. Båda lärosätena behåller sina namn, men koncer-

nens nya namn kommer att presenteras under hösten.

Denna strategiska satsning skapar en stark, internationellt konkurrenskraftig högskolegemenskap i Österbotten som adresserar kompetensbristen och stärker forskningens genomslagskraft. Samarbetet är inget nytt – lärosätena har länge samverkat nära, särskilt inom teknisk utbildning, genom Technobothnias laboratorier och Tritonia-biblioteket.

”Vårt mål är att skapa en internationellt betydande

högskoleenhet som erbjuder studenter flexibla studievägar och högkvalitativa lärmiljöer ända upp till doktorandutbildning,” säger Minna Martikainen, rektor för Vaasan universitet.

Den nya koncernen siktar på regional, nationell och internationell påverkan. Resurser kommer att användas mer effektivt, forskargrupper förstärks och samarbetet med näringslivet intensifieras. ”Vi utvecklar forskningsinfrastrukturen, vilket också stärker Finlands exportpotential,” betonar Hannu Vahtera,

verkställande direktör för VAMK.

Denna sammanslagning är inte bara en administrativ förändring – det är en strategisk investering i en framtid där utbildning, forskning och arbetsliv möts på ett ännu mer effektivt sätt.

Bild: Vasa Universitets campus. Bilden får fritt användas.

WASA FUTURE FESTIVAL

Vasa universitet deltar mångsidigt i Wasa Future Festival 11–16.8.2025

Wasa Future Festival, som arrangeras i augusti, kommer att bli större och mer internationell än någonsin tidigare.

Vasa universitet är återigen starkt involverad i festivalens program under hela veckan från den 11 till den 16 augusti 2025. Evenemanget erbjuder ett rikt innehåll för dem som är intresserade av vetenskap, energi, teknik, konst och samhällsfrågor.

Huvudteman för festivalen 2025 är miljö, innovationer och energi. Det mångsidiga programmet består av föreläsningar, paneldiskussioner, utställningar, seminarier och workshops. Evenemanget kommer att hållas i Wasa Innovation Center (Gerbyvägen 16), men programmet kommer också att hållas på andra ställen, såsom vid Vasa universitet och Tritonia.

Hållbar utveckling, vetenskap och konst möts

Festivalveckan inleds måndagen den 11 augusti med ett diskussionstillfälle som fokuserar på överkonsumtionskultur, klimatförändringar och lösningar på förlusten av biologisk mångfald. På kvällen öppnar också den spektakulära utställningen Fjärilen som kombinerar konst, vetenskap och teknik. Utställningen undersöker det globala samspelet mellan människa, teknik och miljö.

Tisdag 12.8. Vasa universitet är starkt närvarande på förmiddagen när rektor Minna Martikainen, styrelseordförande Mari Kiviniemi samt prorektorerna Mika Grundström, Martin Meyer och Tanja Risikko öppnar dagen. I diskussionerna deltar också energiexperterna Jan Segerstam och Kimmo Kauhaniemi. Samma dag arrangeras ett tvärvetenskapligt Butterfly



Symposium om hållbarhet inom digitalisering, energi och näringsliv. Talare är bland andra arkitekterna Juhani Risku och Anne Stenros.

Andra teman på tisdagen är artificiell intelligens, regionala energisystem, utsläpp av växthusgaser och samhällets resiliens. Dagen kulminerar i ett internationellt rundabordssamtal om energiomställningen och en intressant panel om populismens dragningskraft och ledarskap, där bland annat professor Esa Hyryläinen, Mari Kiviniemi och journalist Olli Seuri deltar.

Rymd, unga och ljuslösa upplevelser

Onsdagen den 13 augusti är temat för festivalen energi och teknik. Dagen inleds med evenemanget Space Day, som ordnas av Europeiska rymdorganisationen ESA:s företagsinkubationscenter och ESA Philab. Butterfly Immersive Learning Experience för unga

människor erbjuder ett upplevelsebaserat sätt att utforska framtida fenomen under ledning av Rebekah Rousi. På kvällen kommer det att finnas en stämningsfull Lights-off-upplevelse, där konstverk och föreställningar upplevs utan elektriskt ljus.

Mot nordlig innovation

Torsdagen den 14 augusti fokuserar vi på de nordiska ländernas möjligheter att attrahera investeringar. Panelen som ordnas av Vasa universitet och Borenius diskuterar hur Finland kan bli en ledande internationell investeringsdestination. I panelen deltar minister Joakim Strand, Casper Herler och Minna Martikainen.

Samma kväll är utställningen Fjärilar öppen längre än vanligt som en del av Konstens natt i Vasa. Dessutom öppnas en konstatställning av den australiensiska konstnären Katey O'Sullivan på Tritonia.

Kultur och välfärd

Fredagen den 15 augusti fortsätter festivalen med en ny nordisk kultur och välfärd. Programmet innehåller spel och lektioner om välbefinnande i arbetet som baserar sig på virtuell verklighet. Helgens program kommer att bekräftas senare.

Universitetet bygger en mer hållbar framtid

Målet med Wasa Future Festival är att föra samman experter från olika områden och hitta lösningar på samhällets stora utmaningar. Vasa universitets deltagande återspeglar dess strategiska mål att vara en aktiv aktör inom regional utveckling och global förändring.

Aktuellt program och mer information finns på Wasa Future Festivals webbplats: wasafuturefestival.fi

BILD: Vaasa Futurefestival 2023

KÄLLA: Vasa universitet

UTBILDNING PÅ NÄTET

AI-KURS

VAMK och Vaasan Universitet erbjuder AI-kurs för företagare och andra – Gratis webbkurs öppnar upp AI:s möjligheter i företagandet



Artificiell intelligens (AI) förändrar företags verksamheter i snabb takt. Genom AI kan man automatisera rutinuppgifter, förbättra kundservice och till och med skapa helt nya affärsmodeller.

Men hur kan små och medelstora företag (SMF) och enskilda företagare praktiskt utnyttja AI? Vaasan ammattikorkeakoulu (VAMK) och Vaasan Universitet erbjuder nu en lösning: en gratis webbkurs som hjälper till att identifiera AI:s möjligheter i den egna verksamheten.

AI är inte framtiden – det är här nu

Den nya webbkursen från AI2Business-projektet riktar sig särskilt till små och medelstora företag, företagare och alla som vill lära sig hur AI kan användas för att utveckla verksamheten. Kursen ger praktisk kunskap utan att kräva djup teknisk förkunskap.

”Företagen efterfrågar konkret kunskap om hur man kan använda AI. Vårt mål är att påskynda byggandet av AI-kompetens,” säger Sanna Peltonen, projektledare för AI2Business vid VAMK.

Kursen finns på engelska och kan genomföras i ens egen takt, vilket gör den till ett särskilt flexibelt alternativ för upptagna företagare och anställda.

Hur förändrar AI företagande?

Många företag ser AI enbart som ett verktyg för att automatisera uppgifter, men dess betydelse är mycket bredare. ”AI effektiviserar inte bara processer, det förändrar affärslogiken,” betonar Marko Kohtamäki, professor vid Vaasan Universitet.

I kursen behandlas AI från tre olika perspektiv:

Företagande – Hur kan AI ge konkurrensfördelar?

Teknologi – Vilka tillämp-

ningar finns?

Design – Hur kan AI-lösningar utformas användarvänligt?

”Att utnyttja AI handlar inte bara om teknik. Om lösningen inte tjänar användarna, blir den lätt isolerad,” påminner Peltonen.

Praktiska exempel: Hur använder företag AI idag?

I kursen presenteras tre konkreta företagsdrivna AI-experiment som illustrerar hur AI kan användas inom olika delar av verksamheten:

Dokumenthantering – Automatisk datautvinning och rapportgenerering.

Prisprognoser – Dynamiska prismodeller baserade på marknadsläget.

Kvalitetskontroll i produktion – Maskininlärning kan upptäcka fel i realtid.

”Dessa experiment bygger på företagets verkliga behov och visar hur AI kan tillämpas inom olika branscher,” berättar Jani Boutellier, biträdande professor vid Vaasan Universitet.

Hur kan man delta i den gratis kursen?

Kursen befinner sig för närvarande i pilotfas och det är kostnadsfritt att delta. Den passar särskilt väl för anställda och chefer i små och medelstora företag, men är öppen för alla som är intresserade av ämnet.

Det är enkelt att delta:

Registrera dig för kursen på AI2Business-projektets Mood-

le-plattform: <https://moodle.muovadigital.net/mod/page/view.php?id=680>

Studera i din egen takt – materialet är tillgängligt dygnet runt.

Få ett intyg efter genomförd kurs som visar dina kunskaper.

Kursen är en del av det EU-finansierade AI2Business-projektet, och deltagarna ombeds registrera sig i projektets uppföljningssystem. Detta hjälper till att mäta effekten av AI-utbildningen i Finland.

”Deltagaren behöver inte oroa sig för detaljer – vi guidar er genom varje steg,” försäkrar Peltonen.

AI är framtiden – var med redan nu

AI erbjuder företag enorma möjligheter, men för att utnyttja dem krävs förståelse för hur tekniken passar in i den egna verksamheten. Med denna kurs kan företag ta de första stegen in i AI-världen utan stora investeringar.

Har du ett företag som vill hålla sig i framkant? Anmäl dig nu och börja lära dig!

AI2Business-projektet är en del av EU-finansierade projekt och syftar till att främja AI-kunskaper hos små och medelstora företag. Mer information om projektet: VAMK:s webbplats.

NYHETER

HÅLLBAR HÄLSOVÅRD

En husläkare och en personlig sjuksköterska är nyckeln till en fungerande hälso- och sjukvård

Hälso- och sjukvårdspersonal ser husläkar- och familjesköterskemodellen som en central lösning för att återställa medborgarnas förtroende för det skakiga hälso- och sjukvårdssystemet.

Enligt en färsk rapport från nätverket för hållbar vård skulle en permanent vårdrelation möjliggöra ett mer individuellt möte med patienten och förbättra kontinuiteten i vården.

Finländarnas förtroende för hälso- och sjukvården har sjunkit oroväckande kraftigt under de senaste åren. Enligt Institutet för hälsa och välfärd (THL) rapport Hälsosamma Finland var det år 2024 endast cirka hälften av finländarna som lita på hälso- och sjukvårdstjänster, medan motsvarande andel ännu år 2020 var 76 procent.

Sammanlagt 580 personer inom hälso- och sjukvården svarade på enkäten som hälso- och sjukvårdsforskningsföretaget NHG genomförde i maj-juni 2025. Enligt forskningsdirektör Riikka-Leena Leskelä krävs det korrigeringar både i systemet och i vardagen för att stärka förtroendet.

Permanent vårdrelation som en lösning

Många professionella respondenter ansåg att en permanent vårdrelation var den viktigaste lösningen. Modellen där husläkaren och sjuksköterskan arbetar som ett par sågs som ett sätt att säkerställa kontinuitet och kvalitet i vården. Husläkar- och sjuksköterskarmodellen stöddes oberoende av respondenternas bakgrund och man trodde att den bättre skulle möjliggöra individuella och lugna möten med patienterna.

Finlands Läkarförbund har



satt upp ett ambitiöst mål: år 2030 ska varje finländare garanteras en husläkare som är lätt att kontakta och som vid behov kan konsulteras inom två veckor. För att uppnå detta mål krävs omedelbar implementering.

Långa väntetider undergräver förtroendet

Enligt utredningen försvagas medborgarnas förtroende för hälso- och sjukvården i synnerhet av långa väntetider, brist på resurser och upplevelser av dålig vård. De som svarade på enkäten betonade behovet av snabbare mottagningstider, tillgång till vård och kontinuitet i vården – samma frågor som medborgarna oroade sig för i rapporten Friska Finland.

Behandlingsvägarna ska vara tydliga, väl beskrivna och fortskrida konsekvent. De bör kommuniceras tillräckligt och de bör vara lätta för vem som helst att hitta. Tillräckliga personalresurser ansågs vara nyckeln till att

klara av de yrkesutbildade personernas arbetsbelastning och ork.

Det personliga mötet ska betonas

Även om digitala tjänster erbjuder många människor effektiva kanaler för att organisera vården, betonade respondenterna behovet av att upprätthålla möjligheten till personliga möten – särskilt för äldre och personer som behöver särskilt stöd. Mångsidiga servicemodeller sågs som en lösning som kan ta hänsyn till olika behov.

De professionella såg också utrymme för förbättring i mötet med patienten. I svaren betonades en önskan om att möta patienten som en individ, inte bara som ett fall, och man önskade också mer tid för möten.

Ett universellt system skulle stärka förtroendet

Professor Heikki Hiilamo från Helsingfors universitet föreslår som en lösning ett universellt

hälso- och sjukvårdssystem som betjänar alla finländare på ett jämnt sätt. Med universellt system menar han att skattepengar används för att betala för samma nivå av tjänster för alla, utan ojämlika kategorier.

Den offentliga hälso- och sjukvården ökar medborgarnas förtroende och är också det ekonomiskt mest hållbara sättet att ordna tjänster på lång sikt, sammanfattar Hiilamo. Dessutom behöver systemet incitament som belönar förebyggande av sjukdomar, inte bara behandling av dem.

Liina-Kaisa Tynkkynen, ledande forskare vid Institutet för hälsa och välfärd, betonar att försvagningen av förtroendet måste tas på allvar. Enligt henne är det viktigt att lyssna bättre på både medborgarna och hälso- och sjukvårdspersonalen när man överväger nästa steg i reformen av den nationella och regionala hälso- och sjukvården.

ASTRONOMI

ASTRONOMI

3I/ATLAS, en gäst från yttre rymden i höst



Astronomer har upptäckt en anmärkningsvärd himmelsk besökare som har färdats miljarder mil och möjligen miljontals år för att nå vårt solsystem. Kometen 3I/ATLAS, som först upptäcktes den 1 juli 2025 av det NASA-finansierade teleskopsystemet ATLAS i Chile, är bara det tredje kända interstellära objektet som någon sin observerats.

Termen "interstellär" syftar på det stora utrymmet mellan stjärnor, där objekt kan driva omkring i eoner i det kalla mörkret innan de fångas upp av gravitationen från ett annat stjärnsystem. Till skillnad från kometer som har sitt ursprung i vårt solsystem och följer förutsägbara elliptiska banor runt solen, följer 3I/ATLAS vad astronomer kallar en hyperbolisk bana – vilket innebär att den kommer att passera genom vårt solsystem en gång och fortsätta sin resa ut i rymden för att aldrig återvända.

"Den här kometen kommer

helt klart från en plats utanför vårt solsystem", förklarar NASA-forskare som studerar objektets omloppsbana. När vi följer dess bana bakåt är det uppenbart att 3I/ATLAS har färdats genom den interstellära rymden under en extraordinärt lång tid innan den anlände hit.

Upptäckten av kometen började faktiskt flera veckor innan den officiellt identifierades. Arkivobservationer från flera ATLAS-teleskop över hela världen och Zwicky Transient Facility vid Palomar-observatoriet i Kalifornien avslöjade att objektet hade varit synligt så tidigt som den 14 juni 2025. Vid tidpunkten för upptäckten befann sig 3I/ATLAS ungefär 410 miljoner kilometer från solen, inom Jupiters omloppsområde.

Det som gör denna besökare särskilt fascinerande är dess hastighet och ursprung. Den interstellära kometen rusar genom rymden med en hastighet på cirka 137 000 kilometer i timmen, en hastighet som kommer att öka när den närmar sig solen. Astronomer har fastställt att 3I/ATLAS närmade sig vårt solsystem från Skytten, stjärnbilden som pekar mot mitten av vår galax Vintergatan.

Kometens namngivning följer etablerade astronomiska konventioner. "3" indikerar att det är det tredje kända interstellära objektet, efter 'Oumuamua (upptäckt 2017) och 2I/Borisov (upptäckt 2019). Beteckningen "I" markerar den specifikt som interstellär, medan "ATLAS" hedrar kartläggningsteleskop-systemet som upptäckte den.

Till skillnad från sin föregångare 'Oumuamua, som såg mer ut som en asteroid, uppvisar 3I/ATLAS tydliga kometegenskaper. Astronomer kan observera dess aktiva kärna omgiven av koma – ett ljusst moln av gas och stoft som bildas när kometens isiga yta börjar förångas under den ökande solstrålningen. Denna aktivitet bekräftar att 3I/ATLAS innehåller flyktiga ämnen som har överlevt sin långa resa genom det iskalla vakuumet i den interstellära rymden.

Kometen utgör inget hot mot jorden. Dess närmaste närhet till vår planet kommer att vara ungefär 1,8 astronomiska enheter – cirka 170 miljoner mil bort. Den 30 oktober 2025 kommer 3I/ATLAS att nå sin närmaste punkt till solen på ungefär 1,4 astronomiska enheter, precis innanför Mars omloppsbana,

innan den påbörjar sin utresa från vårt solsystem.

Astronomer över hela världen tävlar om att studera denna kosmiska tidskapsel medan de kan. Kometen bör förbli synlig för markbaserade teleskop fram till september 2025, varefter den kommer att passera för nära solen för att kunna observeras på ett säkert sätt. Den kommer att dyka upp igen på solens baksida i början av december 2025, vilket ger en sista möjlighet till detaljerade studier.

Forskare är särskilt intresserade av att analysera kometens sammansättning, vilket kan ge insikter i hur andra stjärnsystem bildas. Den kemiska signaturen hos 3I/ATLAS kan avslöja detaljer om dess ursprungliga stjärngrannskap och de förhållanden som kastade ut den i den interstellära rymden för miljontals eller miljarder år sedan.

När denna höstbesökare fortsätter sin korta passage genom vårt kosmiska grannskap, fungerar den som en påminnelse om vår galax dynamiska natur, där objekt kan korsas de stora avstånden mellan stjärnor, och ibland ge oss glimtar av det större universum bortom vårt solsystems gränser.

WASA DAGBLAD
Nr 23 Söndagen den 8 juni 2025
ISSN 2934-2445
Stuglivet billigast i Korsholm
Inkeri Julkunen
Stadsteaterns år
En ny era i viktmisskning
Finlandia-utställningen
Guillain-Barre

WASA
DAG-
BLAD

Wasa Dagblad



Välkommen till en ny era av dagstidningar! Säg hej till **Wasa Dagblad** - den smarta nyhetskällan som Du kan läsa överallt och som håller Dig välorienterad.

Så, vad är egentligen **Vasa Dagblad**? Jo, det är din veckodos av nyheter, information, skrätt, insikt och allt annat som gör livet litet klokare, och roligare.

Och det bästa av allt? Det är **GRATIS!** Precis, du läste rätt. Inga dolda avgifter, inga prenumerationer. Vi tror att nyheter ska vara tillgängliga för alla, oavsett om du är på en strand i Thailand eller i ditt favoritcafe runt hörnet. Så hur fungerar det? Enkelt! Bara ladda ner vårt **Wasa Dagblad** till din tablett, och du har hela världen i din hand.

Vi på **Wasa Dagblad** vet att finländare älskar sitt kaffe. Varje söndagsmorgon kan du njuta av ditt favoritkaffe och samtidigt uppdatera dig om världens händelser. Så ta fram kaffekoppen, sätt dig bekvämt och läs **Vasa Dagblad**.

I en värld full av tråkiga nyheter behövs det något som oss för att krydda till tillvaron. Välkommen till **Vasa Dagblad** - vi gör nyheter lättare att svälja!

www.vpress.ovh

UKRAINE

UKRAINE PRESIDENT

We Are Preparing More Unpleasant Surprises for the Enemy – Address by the President



I wish you good health, fellow Ukrainians!

Today, I held a meeting of the Staff. Reports were presented by our intelligence agencies – the Foreign Intelligence Service of Ukraine and the Defense Intelligence of Ukraine – regarding the challenges expected this summer and autumn, as well as Russia's intentions. We had a detailed discussion about the threats that must be addressed. There was also a report on the operational situation, delivered by Commander-in-Chief Oleksandr Syrskiy.

All operational areas were covered, with Pokrovsk receiving primary focus. In the Sumy region, we continue to take action along the border. I also want to thank all our units operating on Russian territory. The Minister of Defense reported on the

delivery of assistance from our partners – we are ensuring the reliable transfer of weapons to Ukrainian warriors. I have instructed preparations to begin for a Technology Staff meeting – specifically on drones. A plan has been approved to reach the amount of 500 to 1,000 interceptors per day, which is not easy. Per day within a defined timeframe, and this is a matter of personal responsibility for all our officials involved.

Today, I was in the region and visited one of the companies producing drones – this specific type, the interceptors. I thanked the team very much – they are a truly fantastic team of manufacturers. I am grateful to the developers and to all developers who are advancing this very effort, scaling it directly within our forces and in our defense. We are contracting everything we can – at maximum capacity.

We are ensuring funding for all drone manufacturers – of all types of drones.

I also visited today one of the medical centers of the Ministry of Internal Affairs – a center specializing in post-injury rehabilitation for our military personnel. I spoke with the guys and presented them with state awards. You know that such gratitude to our warriors, to all our people defending the state by protecting its independence, is always important. Documents are currently being prepared, along with all the necessary submissions, to confer the titles of Hero of Ukraine on several Ukrainian warriors. The decrees will be issued soon.

I also held meetings today on preparing legislative decisions that we are planning to implement in the near future. And of

course, our communication with all partners continues to ensure that not a single day is lost this summer, which could add pressure on Russia. I am grateful to the European leaders. I want to thank the United States of America – the pressure on the aggressor is not weakening, and that is crucial. We are preparing more unpleasant surprises for the enemy. I thank everyone who is helping Ukraine!

Glory to Ukraine!

COPYRIGHT: The Presidential Office of Ukraine. All materials featured on this site are licensed under a Creative Commons Attribution-NonCommercial-NoDerivatives 4.0 International. The use of any materials posted on the website is permitted provided you link to www.president.gov.ua regardless of full or partial use of materials.

RYSSLAND

Relationerna mellan Ryssland och Azerbajdzjan nådde botten efter att nedskjutet passagerarplan utlöste diplomatisk kris

DEN DECENNIER LÅNGA alliansen mellan Ryssland och Azerbajdzjan har snabbt försämrats till en aldrig tidigare skådad diplomatisk kris efter nedskjutningen av ett Azerbaijan Airlines-flyg i december 2024, där Baku nu hotar med internationella rättsliga åtgärder mot Moskva och svänger mot närmare västerländska band.

Krisen började den 25 december 2024 när Azerbaijan Airlines Flight 8243, som var på väg från Baku till Groznyj, kraschade nära Aktau i Kazakstan och dödade 38 personer och 29 överlevande. De första ryska förklaringarna till kraschen avfärdades snabbt som påhitt av azerbajdzjanska tjänstemän, som anklagade Moskva för att ha skjutit ner det civila flygplanet med luftvärnssystem samtidigt som man försökte avvärja ukrainska drönarattacker.

President Vladimir Putins svar har inte gjort mycket för att dämpa spänningarna. I ett telefonsamtal till Azerbajdzjans president Ilham Aliyev den 28 december erbjöd Putin vad många karaktäriserade som en ”icke-ursäkt” och beklagade att den ”tragiska incidenten inträffade i ryskt luftrum” utan att uttryckligen erkänna Rysslands ansvar för nedskjutningen av planet. Kremls uttalande nämnde att ryska luftförsvårssystem var aktiva på grund av ukrainska drönarattacker, men erkände inte att de träffade det civila flygplanet.

Alijevs reaktion var snabb och oförsonlig. Han anklagade Ryssland för att dölja bevis och kritiserade Putin för att inte öppet erkänna sig skyldig, och sa att ”under de första tre dagarna hörde vi ingenting från Ryssland förutom absurda versioner”. Den azerbajdzjanska presidenten skisserade tre icke förhandlingsbara krav: Ryssland måste be om ursäkt, erkänna skuld och betala kompensation samtidigt som de ansvariga ställs inför rätta.

Den diplomatiska brytningen har eskalerat dramatiskt de senaste veckorna. Den 20 juli 2025 meddelade Aliyev att Azerbajdzjan förbereder sig för att lämna in stämningsansökningar i internationella domstolar mot Ryssland på grund av flygkraschen, vilket markerar en definitiv brytning med diplomatiska kanaler. Detta juridiska hot utgör en aldrig tidigare skådad utmaning för Moskva från vad som en gång ansågs vara en nära regional allierad.

Nedfallet har sträckt sig långt bortom flygincidenten. Relationerna har störtdykt i takt med att båda länderna har ägnat sig åt lika för lika-åtgärder som skulle ha varit otänkbara för bara några månader sedan. Azerbajdzjan har ställt in alla ryska kulturevenemang, med hänvisning

till ”systematiska våldshandlingar” mot sina medborgare. Samtidigt har flera ryska medborgare gripits i Baku, och åtta ryssar greps i juli anklagade för cyberbrott och narkotikasmuggling, varav några dök upp i rätten med synliga tecken på misshandel.

Ryssland har svarat med att kritisera Azerbajdzjans ”mycket känslomässiga svar” och anklagat Baku för att ”medvetet avveckla de bilaterala banden” med ”växande fientlighet”. Det ryska utrikesdepartementet har kallat till sig azerbajdzjanska diplomater på grund av vad man kallar trakasserier mot ryska journalister och medborgare.

Denna dramatiska förändring i relationerna har betydande geopolitiska konsekvenser för Sydkaukasien, där Ryssland traditionellt har haft ett dominerande inflytande. Azerbajdzjans omsvängning bort från Moskva verkar öppna utrymme för förbättrade relationer med västmakterna, eftersom Baku söker alternativa partnerskap för att ersätta sina historiska band med Ryssland.

Försämringen markerar en häpnadsväckande omsvängning för två nationer som har upprätthållit nära politiska, ekonomiska och kulturella band i årtionden.

Analytiker menar att krisen representerar mer än en bilateral dispyt – den signalerar en bredare ombildning av regionala allianser när postsovjetiska stater omvärderar sina relationer med Moskva efter Rysslands invasion av Ukraina. Azerbajdzjans beredvillighet att direkt utmana Ryssland genom internationella rättsliga kanaler visar på ett självförtroende som skulle ha varit otänkbart under tidigare perioder av rysk regional dominans.

I takt med att båda sidor fortsätter att trappa upp sin retorik och sina handlingar verkar utsikterna att reparera denna relation allt mer avlägsna. För Azerbajdzjan verkar vägen framåt inte leda till försoning med Moskva, utan till nya partnerskap med väst – en utveckling som i grunden kan förändra det geopolitiska landskapet i Sydkaukasus under många år framöver.

Karta: CIA



RYSSLAND

Expresidenten Dmitrij Medvedevs märkliga diplomatiska språk

DMITRIJ Medvedev i Telegram den 18 juli, 2025:

”Europeiska idioter har enats om det 18:e sanktionspaketet mot vårt land.

Det är meningslöst att skriva att det är kapabelt att förändra Rysslands position exakt lika mycket som de föregående sjutton gjorde. Vår ekonomi kommer säkerligen att överleva, och Bandera-regimens nederlag kommer att fortsätta. Attackerna mot de så kallade ukrainska målen, inklusive Kiev, kommer att genomföras med ökande kraft.

Vi bör också främja en kurs av maximal distansering från EU och de mest avskyvärda EU-länderna, som nu inkluderar inte bara de eländiga balterna, de fräcka tjukhontsyerna, de odelade polackerna och britterna som är övervuxna med sin egen skit, utan också Tyskland och Frankrike, vars ledare hemsöks av lagrarna från Tredje riket och Vichy-regimen.

Hur detta kommer att sluta för Europa är känt.

Vi behöver bara bevara minnet av deras vidriga russofobi så länge som möjligt och lära oss att hata dem lika mycket som våra förfäder kunde. Hat är det viktigaste vapnet som gör att vi mest effektivt kan röra oss mot dess motsats - kärlek. Naturligtvis i förhållande till dem som förtjänar det.

P.S. Den vidriga gamla

kvinnan Ursula förklarade EU:s attack mot ”hjärtat av Rysslands militära maskineri”. Jag är inte säker på att hon förstår var hjärtat finns. Men hon verkar alltid tänka med ett enda perspektiv. Det hon var upptagen med under sin misslyckade läkarpraktik.”

Kommentar:

I sitt inlägg på Telegram kommenterar Rysslands tidigare president och nuvarande vice ordförande i säkerhetsrådet, Dmitrij Medvedev, det 18:e sanktionspaketet från EU med anmärkningsvärt hårda och förolämpande formuleringar. Han skriver bland annat:

”Europeiska idioter har enats om det 18:e sanktionspaketet mot vårt land.”

”[...] de mest avskyvärda EU-länderna, som nu inkluderar inte bara de eländiga balterna, de fräcka tjukhontsyerna, de odelade polackerna och britterna som är övervuxna med sin egen skit, utan också Tyskland och Frankrike [...]”

”Vi behöver bara bevara minnet av deras vidriga russofobi så länge som möjligt och lära oss att hata dem lika mycket som våra förfäder kunde. Hat är det viktigaste vapnet som gör att vi mest effektivt kan röra oss mot dess motsats – kärlek.”

Medvedevs inlägg utmärker sig inte bara genom ett högt tonläge utan också ge-



nom grovt språkbruk och nationalistiska utfall mot flera europeiska länder. Det är anmärkningsvärt att en tidigare statschef uttrycker sig på detta vis i ett offentligt forum. Språket är militariserat och polemiskt, med en tydlig uppmaning till hat, vilket står i skarp kontrast till den diplomatiska ton som traditionellt förväntas av högt uppsatta företrädare för en stat.

I ett avslutande tillägg riktar han sig direkt mot EU-kommissionens ordförande Ursula von der Leyen:

”Den vidriga gamla kvinnan Ursula förklarade EU:s attack mot ’hjärtat av Rysslands militära maskineri’. Jag är inte säker på att hon förstår var hjärtat finns. Men hon verkar alltid tänka med ett enda perspektiv. Det hon

var upptagen med under sin misslyckade läkarpraktik.”

Kommentarer av detta slag har liten plats i den diplomatiska kommunikationens tradition, där återhållsamhet, saklighet och respekt för andra aktörer vanligen betonas. Medvedevs inlägg bör därför ses som ett politiskt laddat utspel riktat mot en inrikes publik snarare än som en del av ett diplomatiskt samtal.

Och för att förstå en del av detta inlägg kan det vara bra att veta att Ursula von der Leyen är gynekolog.

Samtidigt illustrerar uttalandet det alltmer konfrontativa språkbruk som numera präglar delar av den ryska statsledningens offentliga kommunikation.

AI

AI-genererade poddar: En ny era för ljudinnehåll med NotebookLM



**Podcast in English:
Russian disinformation**
<https://vpress.ovh/podcasts.htm>

I den snabbt föränderliga världen av digitala medier fortsätter artificiell intelligens (AI) att tänja på gränserna och omforma branscher samt omdefiniera kreativa processer. En av de mest banbrytande utvecklingarna är Googles NotebookLM, en avancerad språkteknologi med potential att revolutionera poddsvärlden.

Med sin förmåga att skapa ljudinnehåll av mänsklig kvalitet öppnar NotebookLM upp nya och spännande möjligheter inom AI-drivna berättelser, utbildning och underhållning.

Framväxten av AI-genererade poddar

Podcastbranschen växer i en rasande takt, och innehållsskapare samt medie företag letar ständigt efter innovativa verktyg för att effektivisera produktionen och stärka kreativiteten. NotebookLM, som först fick uppmärksamhet för sin förmåga att generera hög-

kvalitativa texter, har nu tagit steget in i ljudinnehållet. Denna banbrytande teknik kan producera poddar som är nästan omöjliga att skilja från de som skapats av mänskliga programledare, vilket skapar nya möjligheter för framtiden.

Det som gör NotebookLM-genererade poddar så attraktiva är flera unika funktioner som skiljer dem från traditionella poddar:

Naturligt ljudande röst: NotebookLM kan generera ljudinnehåll med en röst som efterliknar den naturliga rytmen och tonen i mänskligt tal. Detta gör att lyssnaren får en smidig upplevelse där det är svårt att avgöra om podden är AI-genererad.

Mångsidiga ämnen: Oavsett om det handlar om nyheter, aktuella händelser eller lättsamma berättelser, kan NotebookLM hantera en mängd olika ämnen. Dess flexibilitet gör det till ett idealiskt verktyg för innehållsskapare som vill utforska olika genrer utan tidskrävande produktion.

20 vardagliga förkortningar du behöver känna till (och kanske några du knappast behöver)



Förkortningar finns överallt nuförtiden. Från sms-akronymer till teknisk jargong, de praktiska kombinationerna på 3 bokstäver (och ibland längre) kan vara förvirrande om du inte är insatt. Men frukta inte, andra förkortningsäventyrare! Den här artikeln kommer att utrusta dig med kunskapen att dechiffrera 20 av de vanligaste förkortningarna du kommer att stöta på i vardagen.

LOL: Laughing Out Loud, Lots of Laugh, ljudligt skarr, mycket skratt (Den här kan redan vara en klassiker för många!)

BRB: Be Right Back (Perfekt för en snabb toalettpaus under en pratstund)

OMG: Oh My God, »Herre Gud!« (Uttrycker förvåning eller starka känslor)

IMHO: In my humble opinion, I min ödmjuka åsikt (Ett sätt att inleda din åsikt artig)

** ASAP: ** Så snart som möjligt (Tänder en eld under någon... snyggt)

FYI: For Your Information, För din information (En heads-up för någon)

ETA: Estimated time of arrival, Beräknad an-

komsttid (Låter dig veta när du kan förvänta dig någon)

OSA: Vänligen svara (formell begäran om svar på en inbjudan)

PDF: Portable Document Format (Ett vanligt filformat för dokument)

JPG: Joint Photographic Experts Group (Ett populärt bildfilformat)

GIF: Graphics Interchange Format (Ett annat bildformat, känt för animationer)

TIFF: Tagged Image File Format (används för bilder av hög kvalitet)

WWW: World Wide Web (Grunden till det internet vi känner till)

HTTP: Hypertext Transfer Protocol (Språket som webbsidor använder för att prata)

GPS: Global Positioning System (Hjälper dig att navigera i världen)

Bankomat: Uttagsautomat (din vänliga lokala bankomat)

DIY: Gör det själv (för de händiga människorna där ute)

VIP: Mycket viktig person (Någon som får specialbehandling)

TBA: Kommer att meddelas (Håll ögonen öppna för mer information)

TBD: Att vara bestämd (Vi håller fortfarande på att ta reda på saker)

Det här är bara ett

smakprov på förkortningsvärlden, men med dessa 20 under bältet är du på god väg att dechiffrera det vardagliga språket, från avslappnade texter till tekniska dokument. Så nästa gång du ser en förkortning som får dig att klia dig i huvudet, kom ihåg den här listan och fortsätt att utforska den underbara världen av stenografisk kommunikation!

Wasa Dagblad

En modern tidning med en layout med drag av 1870-talets press. På den tiden hade tidningar bara 4-8 sidor. Mycket text, men inga bilder alls, så det är mycket att läsa på några sidor.

Tidningen innehåller citat från gamla dagstidningar hämtade från Riksarkivet (digi.kansalliskirjasto.fi). GPT3, Gemini, Aria och Monica gör en del av det rutinmässiga redigeringsarbetet, t.ex. översättning, korrekturläsning och skrivande av korta notiser. Alla texter har granskats av journalister och redaktionen ansvarar för texternas innehåll.

Wasa Dagblad är en publikation av dagstidningstyp som än så länge utkommer på söndagsmorgnar. Men vårt mål är att den ska komma ut varje morgon i framtiden.

Tidningen finns tillgänglig gratis på nätet.

Läsarnas texter är välkomna!

Tidningen är lokalt ägd och kommer att fortsätta att vara det.

Chefredaktör är Hans Björknäs.

Redaktion: Wasa Dagblad, Skolhusgatan 37 B 7, 65100 Vasa, tel. +358-40-5462455.

Redaktionen i Helsingfors: Wasa Dagblad, Andra linjen 9 B 36, 00530 Helsingfors. Telefon +358-40-5462455. Annonser kan sändas via e-post i jpg-format, ta gärna kontakt med redaktionen.

E-post: wasadagblad@gmail.com

HOROSKOP FÖR JULI 2025

Juli-horoskop – Stjärnorna snackar strunt (och lite san- ning)

Väduren (21 mars–19 april)

Du är full av energi i juli – tyvärr är det också myggorna. Försök att inte starta bråk vid grillen. Inte alla vill diskutera rätt metod för att grill halloumi.

Oxen (20 april–20 maj)
Du söker komfort och hittar den... i en hängmatta du köpte på nätet som faller ihop direkt. Kärleken blommar, men det gör också gräset. Ta allergimedicin.

Tvillingarna (21 maj–20 juni)
Du kommer äntligen avsluta ett projekt! Skämtade bara. Du startar tre nya och glömmar vad det första ens handlade om. Ditt kaos är din charm – ibland.

Kräftan (21 juni–22 juli)
Det är din säsong, och dina känslor är hetare än din solbränna. Du

gråter till solnedgångar, reklamfilmer och vilsna fåglar. Ingen fara – alla älskar en blödig krabba.

Lejonet (23 juli–22 augusti)
Du lyser starkare än solen – folk kan behöva solglasögon bara för att stå nära dig. Perfekt månad att skina, men snälla: använd solskyddsfaktor 50.

Jungfrun (23 augusti–22 september)
Du planerade semestern i Excel, men glömde passet och förlorade din värdighet på Arlanda. Släpp kontrollen. Rufsig strandhår är också en livsstil.

Vågen (23 september–22 oktober)
Beslut är svårt, särskilt när det gäller glassmaker. Spoiler: den smälter medan du velar. Kärleken är förvirrande men söt – som mangosorbet.

Skorpionen (23 oktober–21 november)
Din utstrålning är stark i juli – tyvärr mest för drama, sand och gamla ex. Du kan gå djupt, men undvik ytligt

strandskvaller. Eller nej, hoppa i ändå!

Skytten (22 november–21 december)
Du vill resa, upptäcka och hitta livets mening. Du hittar främst bilköer, dyra pommes och måsar som snor din lunch. Äventyret kallar – lite halvhjärtat.

Stenbocken (22 december–19 januari)
Du jobbar medan alla andra sippar rosé. Varför? Juli skriker: TA LEDIGT. Testa en tupp-lur. Det är produktivt på sitt sätt.

Vattumannen (20 januari–18 februari)
Du får en lysande idé kl. 03:17 som involverar NFT:er, flipflops och en strandbar. Skriv ner den. Eller låt bli. Ingen kommer ändå förstå.

Fiskarna (19 februari–20 mars)
Du svävar iväg i dina dagdrömmar. Du tappar bort dina solglasögon, din handduk – och kanske din själ. Det gör inget. Du är zodiakens badanka.



HUMOR FÖR ETT- HUNDRA ÅR SEDAN

LURAD

En handelsresande kom nyligen in i en affär i landsorten samtidigt som en luffare kom in för att be om en slant till nattlogi. Köpmannen ville gärna vara rolig på handelsresandens bekostnad och sade därför till luffaren, i det han pekade på handelsresanden: Ni får hän-vända er till chefen i det ärendet. Han står där. Handelsresanden var emellertid inte bortkommen. Han svarade ögonblickligen; Ge honom en femma ur kassan. Det fanns ingen annan råd än att göra det.

jobb, som inte tål dagens ljus?!
— Jo, han framkallar plåtar hos en fotograf!

DEN FÖRSTA HÖGTALAREN

Han: Den första högtalaren gjordes av ett ben.
Hon: Är det möjligt?
Han: Ja, av Adams revben.

SÅDANT SOM MAN SER OCH INTE SER

Lärarinnan: Saker som man ser kallas konkreta eller verkliga, saker som man inte ser kallas,
— Nå Lisa O-o-o-Lisa: Oanständiga.

LÅNGSAMT SOM KVÄLLSKYN.

— Ja, sku så gärna kyssa dej, Cissi.
— Mhm.
— Sku du bli hemskt arg på mej, om ja sku ge dej en kyss, Cissi?
— Mnah
— Får jag ge dej en kyss, Cissi?
— Jag säger int
— Betyder de ja eller nej?
— De säger ja int, Affe!
— Varför vill du inte säga de då? Får jag kyssa dej eller int?
— Tänk efter då!
— Ja får int ge dej en kyss!
— Nå, tänk nu efter
— Nog får ja väl, kyssa dej, Cissi?
— Nå tänk kvickt, Affe!

TÅL INTE DAGENS LJUS

— Du säger, att han har ett

Astronomic picture of the week:



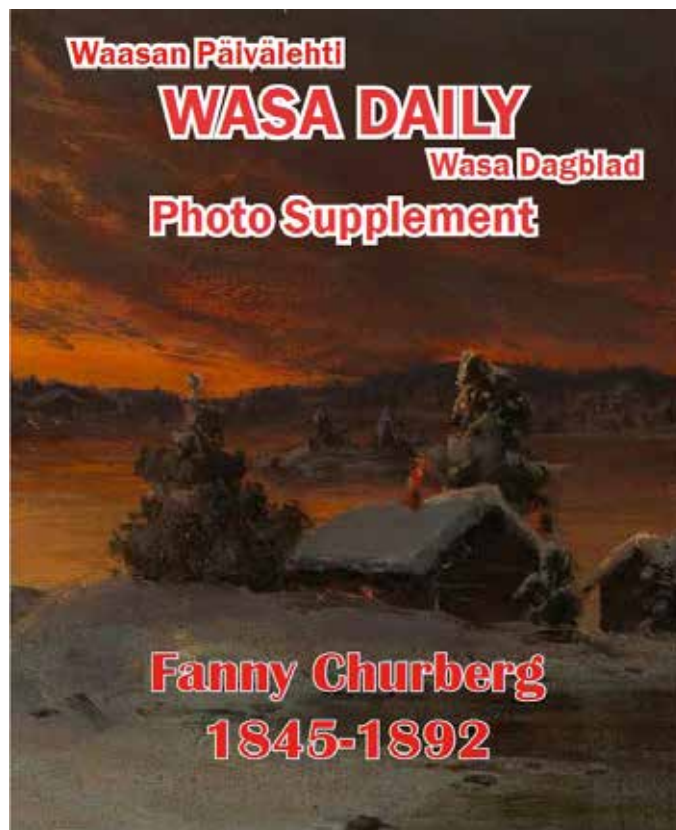
PSYCHE (Asteroid).jpg

An illustration depicting the target of NASA's Psyche mission: the metal-rich asteroid Psyche, in the main asteroid belt between Mars and Jupiter. Credits: NASA/JPL-Caltech/ASU

 NASA

 Public domain

Nästa vecka:



Från läsarna

Vi tar väldigt gärna emot inläggfrån våra läsare. Kommentarer, historier, minnen, debatt, nyheter från hemorten. Sannolikt kommer detta att vara den viktigaste delen i denna vår tidning. Men utrymmet är ju begränsat, så skriv gärna rätt så kort! Säsänd gärna inlägg till:

wasadagblad@gmail-com

Annonsera i WD

Det kan ha ett visst PR-värde att vara bland de första som annonserar i denna historiska och hypermodärna dagstidning.

Sänd annonser till wasadagblad@gmail.com som jpg, tiff eller png,

WASA DAGBLAD
wasadagblad@gmail.
com